บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระครูประโชติอินทคุณ (อินทโชโต)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2566

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระครูประโชติอินทคุณ (อินทโชโต)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE ROLE OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF ABBOTS IN CHULAPHOM DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

PHRAKHRU PRACHOT INTAKHUN (INTHACHOTO)

A THEMATIC PAPER SUBMTTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
PROGRAM IN GOVERNMENT
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูประโชติอินทคุณ (อินฺทโชโต)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครอง**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....
(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....
(พระครูอรุณสุตาลังการ, รองศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....
(ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา)

กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(รองศาสตราจารย์ ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์)

กรรมการ .....
(ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร)

กรรมการ .....
(รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

Thematic Topic	:	The Role of Sangha's Affair Administration of Abbots in Chulaphom District, Nakhon Si Thammarat Province
Student's Name	:	Phrakhru Prachot Intakhun (Inthachoto)
Degree Sought	:	Master of Political Science
Program	:	Government
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Dr. Sittipong Sitthiphataraprabha
Co - Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Detchat Treesap

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Political Science (Government)

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phrakhrupaladsuwatthanaphromajariyakhun)

Thematic Committee :

Chairman .....
(Phrakhruarunsutalangkarn, Assoc. Prof. Dr.)

Member (Advisor) .....
(Dr. Sitthipong Sitthiphataraprabha)

Member/Co-Advisor .....
(Assoc. Prof. Dr. Detchat Treesap)

Member .....
(Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon)

Member .....
(Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew)

(Copyright of Mahamakut Buddhist University)

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูประโชติอินทคุณ (อินทโชโต)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครอง**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์**

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบผสมผสาน (Mixed methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ ประชากรในการวิจัย จำนวน 160 รูป และวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณณา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก (μ = 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.45) รองลงมา คือ ด้านการศาสนศึกษา (μ = 4.40) ส่วนด้านด้านสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.34) ตามลำดับ

2. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะ พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควรหรือเต็มกำลังสติปัญญาความสมารถของตนเอง พระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ด้านการปกครอง ได้แก่ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคี

ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยให้มากที่สุด โดยไม่มีเส้นสาย ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด

คำสำคัญ : บทบาท, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

ABSTRACT

Thematic Topic	**:**	**The Role of Sangha's Affair Administration of Abbots in Chulaphom District, Nakhon Si Thammarat Province**
Student's Name	**:**	**Phrakhru Prachot Intakhun (Inthachoto)**
Degree Sought	**:**	**Master of Political Science**
Program	**:**	**Government**
Anno Domini	**:**	**2023**
Advisor	**:**	**Dr. Sittipong Sitthiphataraprabha**
Co - Advisor	**:**	**Assoc. Prof. Dr. Detchat Treesap**

The objectives of this thematic are as follows: 1) to study the role of the abbot in the administration of monastic affairs in Chulaphorn district, Nakhon Si Thammarat province. 2) to analyses the obstacles and guidelines for developing the role of the abbot in the administration of ecclesiastical affairs of the abbot in Chulabhorn district, Nakhon Si Thammarat province. This research is a mixed methodology consisting of: Quantitative and qualitative research, population consisted of 160 persons and qualitative research, 5 key contributors, quantitative data analysis with ready-made computer programs. Statistics used: percentage, mean, standard deviation, qualitative data analysis section perform data analysis using descriptive analysis techniques.

The results showed that :

1. The role of the management of ecclesiastical affairs of the abbot in Chulaphom district, Nakhon Si Thammarat province as a whole was very high. (μ = 4.38) When considered on a side-by-side basis, sorted by descending average. found that the administrative aspects It was the highest average. (μ = 4.45) the second was religious education. (μ = 4.40) and public welfare aspect was lowest average (μ = 4.34)

2. The results of the collection of recommendations showed that the problem and obstacle was religious education. Novices werenot interested in education as they would be full of their own intelligence, competence. Most novice and monks were burdened with various tasks of the monastery, so there was no time to study to the

fullest and full capacity, lack of people to ordain as monks and novices for future religious followers thus reducing the number of students. As for the solution, the administrative aspect was to clarify the rules and regulations of the temple for the new monks to understand and cultivate a sense of unity for both superiors and subordinates. There should be an adult to take care of and pay attention and tell the benefits and importance of praying. There should be as much discipline as possible, without patronage system, it should be of the same standard

Keywords : Role, Ecclesiastical Affairs Administration

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ช

กิตติกรรมประกาศ..... ฌ

สารบัญ..... ญ

สารบัญตาราง..... ฏ

สารบัญแผนภาพ..... ฐ

บทที่

1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 2

1.3 คำถามการวิจัย..... 2

1.4 ขอบเขตของการวิจัย..... 3

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... 5

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 6

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท..... 6

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท..... 13

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์..... 16

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด..... 42

2.5 สภาพที่ที่ศึกษา..... 48

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 52

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย..... 59

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 61

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 61

3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง..... 62

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 63

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	64
	3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	65
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	66
	3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	67
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	**70**
	4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.2 ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	13
5	**สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	**94**
	5.1 สรุปผลการวิจัย	94
	5.2 อภิปรายผล	101
	5.3 ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม		**107**
ภาคผนวก		**113**
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	114
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	116
	ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Tay out)	118
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม	120
	ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	122
	ภาคผนวก ฉ หนังสือการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	127
	ภาคผนวก ช แบบสอบถาม	129
	ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์	138
	ภาคผนวก ฌ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องข้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์	142
	ภาคผนวก ญ ผลการหาค่าความเชื่อมัน (Reliability)	147
ประวัติผู้วิจัย		**151**

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ.....	71
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพรรษา.....	71
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก.....	72
4.4	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม....	72
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	73
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง.....	74
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านด้านการศาสนศึกษา.....	75
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์.....	76
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม.....	77
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ.....	78
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์.....	79
4.12	แสดงค่าความถี่ปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	80
4.13	แสดงค่าความถี่แนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	82

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.3 แสดงสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย..... 60

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระครูสิริธรรมาภิรัต ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร. รองอิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโสกราช ที่มีความเมตากรุณาให้ความรู้ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำสารนิพนธ์ ฉบับนี้ อีกทั้งได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตาแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณ พระสิริคณาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช พระครูสิริวัณณาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์ พระครูปริยัติกิจสุนทร เจ้าคณะตำบลทุ่งโพธิ์ ในฐานะที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำเครื่องมือวิจัย และการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ คณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ดูแลช่วยเหลือในด้านเอกสารจัดทำสารนิพนธ์ ตลอดจนเพื่อนนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ทุกคน ที่ให้กำลังใจรวมทั้งความห่วงใยที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งหมดนี้แด่ บิดา-มารดา ปู่-ย่า อุปัชฌาย์ และอาจารย์ อันเป็นที่เคารพสูงสุด ที่ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ณ โอกาสนี้

พระครูประโชติอินทคุณ (อินทโชโต)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ช

กิตติกรรมประกาศ..... ฌ

สารบัญ..... ญ

สารบัญตาราง..... ฏ

สารบัญแผนภาพ..... ฐ

บทที่

1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 2

1.3 คำถามการวิจัย..... 2

1.4 ขอบเขตของการวิจัย..... 3

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... 5

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 6

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท..... 6

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท..... 13

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์..... 16

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด..... 42

2.5 สภาพที่ที่ศึกษา..... 48

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 52

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย..... 59

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 61

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 61

3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง..... 62

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 63

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	64
	3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	65
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	66
	3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	67
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	**70**
	4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.2 ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	13
5	**สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	**94**
	5.1 สรุปผลการวิจัย	94
	5.2 อภิปรายผล	101
	5.3 ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม		**107**
ภาคผนวก		**113**
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	114
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	116
	ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Tay out)	118
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม	120
	ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	122
	ภาคผนวก ฉ หนังสือการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	127
	ภาคผนวก ช แบบสอบถาม	129
	ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์	138
	ภาคผนวก ฌ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องข้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์	142
	ภาคผนวก ญ ผลการหาค่าความเชื่อมัน (Reliability)	147
ประวัติผู้วิจัย		**151**

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ.....	71
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพรรษา.....	71
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก.....	72
4.4	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม....	72
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	73
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง.....	74
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านด้านการศาสนศึกษา.....	75
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์.....	76
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม.....	77
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ.....	78
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์.....	79
4.12	แสดงค่าความถี่ปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	80
4.13	แสดงค่าความถี่แนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	82

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.3 แสดงสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย..... 60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอดีตยกตัวอย่าง คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตเพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนนั้นถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชน หันมาเข้าวัดปฏิบัติธรรม เพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในการพัฒนาจิตใจเพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, 2554, หน้า 1)

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมายเช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบาก หรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (พระธรรมปิฎก, 2541) วัดในจังหวัดนครศรีธรรมราชและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรืองและช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างดีในอดีตที่ผ่านมาแต่สภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมากในปัจจุบัน ทำให้คนใช้วัตถุนิยมมากขึ้นและบริโภคนิยมมาเป็นฐานคิดในการดำเนินชีวิต ทำให้ประชาชนเข้าวัดน้อยลงเนื่องจากไม่ค่อยให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ และเดิมวัดเคยเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร ซึ่งมีบทบาทในการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา หากพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีจำนวนมากที่มีความรู้ความเข้าใจว่า การพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคนจะได้ช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนและผู้นำในชุมชนได้เข้าใจ เมื่อพระสงฆ์มีโอกาสพบปะสนทนากับคนทุกระดับ เพื่อวิถีชีวิตของคนไทยที่เริ่มห่างไกลจากวัดหันมาให้ความสนใจกับวัดมากขึ้นเพื่อผดุงไว้ซึ่งคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมอันดีงาม ให้เยาวชนได้เรียนรู้และปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ๆ (ประเวศ วะสี, 2539, หน้า 41)

เจ้าอาวาสนั้นมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้านคือด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยง่ายแต่ปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการวัดขาดประสิทธิภาพก็คือ เจ้าอาวาสจำนวนไม่น้อยของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ยังไม่มีทักษะและเทคนิคในการบริหารจัดการวัด และไม่มีวิธีการสั่งสอนประชาชน ปล่อยปละละเลยพระภิกษุสามเณรบ้างส่วน ให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรให้ทั่วถึงได้ จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพตามภารกิจของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช (ประกิต บุญมี และคณะ, 2561, หน้า 31)

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางการพัฒนาแก้ไขวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง การพัฒนา บทบาทของเจ้าอาวาส ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมายการบริหารงานของเจ้าอาวาส และจะเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์ทั่วไป ผู้บริหารตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ กับคณะสงฆ์ทุกระดับไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 บทบาทการบริหารของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอย่างไร

1.3.2 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

เชิงปริมาณ ได้แก่ พระภิกษุสังกัดเขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 160 รูป

เชิงคุณภาพ ได้แก่ พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา

- ด้านการปกครอง
- ด้านการศาสนศึกษา
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- ด้านการเผยแผ่
- ด้านการสาธารณูปการ
- ด้านการสาธารณสงเคราะห์

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 23 (พ.ศ. 254) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัด มีหน้าที่ปกครองเป็นเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดูแลอำนวยกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด กฎหมายกำหนดให้วัดหนึ่งมีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง แต่จะมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้หลายรูปตามควรแก่ฐานะของวัด เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- เป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ให้ความสะดวกตามสมควรในการทำบุญทำกุศลเจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้
- ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มิรับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัดสั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่ไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- สั่งให้บรรชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือขอขมาโทษ ในกรณีบรรพชิตหรือศิษย์วัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง การทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติงานในการวางแผน ควบคุมดูแลและการรายงานเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ งานทั้ง 6 ด้าน ที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันถือเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์

การปกครอง หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรในวัด หรือที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่คณะและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

การเผยแผ่ หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธ เช่นการจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดการเกี่ยวกับการอบรมสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนาและการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ยากจนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในวัด และการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ประชาชนได้ศึกษา

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศลเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนและการพัฒนาสังคมและชุมชน

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ 1. อายุ 18-30 ปี 2. อายุ 31-45 ปี 3. อายุ 46-60 ปี และ 4. อายุ 61 ปีขึ้นไป

พรรษา หมายถึง พรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 1. 1-5 พรรษา 2. 6-10 พรรษา 3. 11 พรรษาขึ้นไป

วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) วุฒิการศึกษาสายสามัญ (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษา/ปวช.ปวส. (3) ปริญญาตรี (4) สูงกว่าปริญญาตรี) 2) วุฒิการศึกษาทางธรรม (1) เปรียญธรรม 3-4 ประโยค (2) เปรียญธรรม 4-5 ประโยค (3) เปรียญธรรม 7-9 ประโยค (4) นักธรรมชั้นตรี (5) นักธรรมชั้นโท (6) นักธรรมชั้นเอก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบผลบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ของเจ้าอาวาสต่อการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.4 สามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยประกอบดังนี้

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด

2.5 สภาพที่ที่ศึกษา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

บทบาท (Roles) มีความหมายตามที่นักปราชญ์ทั้งหลายได้ให้ไว้ ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2540, หน้า 145) อธิบายว่าบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น ตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือ เลี้ยงดูลูก เป็นครู บทบาท คือ การให้คำสั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาท คือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มนุษย์แต่ละคนจะมีบทบาทหลายบทบาท และแต่ละบทบาท ก็มีความสมบูรณ์ หรือสมดุลกันพอสมควร เช่น มีผู้เหนือกว่าก็ต้องมีผู้ที่ต่ำกว่า มีครูก็ต้องมีนักเรียนมีนายจ้างก็ต้องมีลูกจ้าง ซึ่งในแต่ละตำแหน่งก็ต้องมีบทบาทต่างกัน ออกไป สุพัตรา สุภาพ กล่าวอีกว่า ยิ่งอยู่ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร บทบาทยิ่งแตกต่างไปมากขึ้นเท่านั้น เพราะบางบทบาทคนธรรมดาสามัญปฏิบัติได้ แต่บางบทบาทก็ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ ที่มีคนเพียงไม่กี่คนทำได้ เช่นการไปปฏิบัติการในอวกาศ เป็นต้น หรือบางบทบาทต้องอาศัยประสบการณ์จึงจะได้ผลเช่นถ้าเปรียบได้กับบทบาทในการขับรถ จะรู้แต่ทฤษฎีว่า เกียร์อยู่ตรงไหน แล่นมาเร็วแค่ไหนถึงจะต้องเปลี่ยนเกียร์ใหม่ แค่นี้ไม่เพียงพอแต่จะต้องฝึกหัดให้มีประสบการณ์ในการใช้เกียร์ด้วยจึงจะปลอดภัย

งามพิศ สัตย์สงวน (2538, หน้า 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวัง ในกลุ่มคน

หรือสังคม เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ ที่มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

อุทัย ดุลยเกษม (2543, หน้า 197) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทคือ หน้าที่ หรือพฤติกรรมที่พึงคาดหมาย ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทเป็นสิ่งที่สังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น

งามพิศ สัตย์สงวน (2538, หน้า 36) ได้กล่าวว่าสถานภาพเป็นตำแหน่ง แต่บทบาทคือการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาทมักจะเป็นของคู่กัน คือเมื่อมีสถานภาพจะต้องมีบทบาทด้วย แต่ไม่เสมอไป ในบางครั้งบทบาทอาจมีลักษณะ “เครียด” (Strain) ได้ ในสังคมสมัยใหม่มีการคาดหวังในบทบาทต่าง ๆ มากไป แต่ละคนมีตำแหน่งต่าง ๆ มากมาย แต่ไม่สามารถแสดงบทบาทได้ดีทุกบทบาทเพราะขาดเงินทอง เวลา และปัจจัยอื่น ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกที่เรียกว่าตึงเครียดได้ Biesanz and Biesnz ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหานี้โดยเสนอมโนภาพ “บทบาทที่ต่อรอง” (Role Bargain) ขึ้นมโนภาพนี้ หมายถึง การเลือกแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งให้ดีที่สุดสำหรับบทบาทอื่น ๆ เอาแต่ผ่านไปเท่านั้น หรือบางครั้งต้องทิ้งบทบาทใดบทบาทหนึ่งไปเลย งามพิศ สัตย์สงวนยกตัวอย่างว่า เช่น พระที่เป็นครูสอนหนังสือในสถานศึกษา ถ้าช่วงปิดภาคการศึกษาก็จะแสดงบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือประชาชนในเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่วนบทบาทการเป็นครูสอนจะเป็นรอง แต่ถ้าเมื่อเปิดภาคการศึกษา ก็จะทิ้งบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ไปชั่วขณะหนึ่ง หันมาทำหน้าที่ครูสอนหนังสืออย่างเต็มที่

สถานภาพบางอย่างอาจขัดแย้งกันได้ (Status Inconsistency) ลักษณะต่อมาของสถานภาพ คือ เมื่อปัจเจกชนแต่ละคนมีตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป ดังนั้นบางครั้งสถานภาพเหล่านี้ ขัดแย้งกันได้ เช่น ในสังคมไทยถ้าพระสงฆ์เกิดเป็นฆาตกรขึ้นมา เขาจะอยู่ในฐานะพระสงฆ์ในสังคมไทยซึ่งเป็นตำแหน่งที่น่าเคารพนับถือเป็นที่มีเกียรติสูง เป็นตำแหน่งที่บริสุทธิ์ เป็นที่เคารพยกย่อง ตรงข้ามกับตำแหน่งฆาตกรซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต่ำทราม จะได้รับการดูถูกดูหมิ่นดูแคลนผู้ที่อยู่ในตำแหน่งพระสงฆ์ที่เป็นฆาตกรจะมีความรู้สึกขมขื่นทำให้จิตใจสับสนวุ่นวายไม่สามารถทำหน้าที่ปฏิบัติกิจของพระสงฆ์ได้ดีเพราะตำแหน่งที่เขาครองอยู่ขัดแย้งกัน

พระมหาอดิศร ถิรสีโล (2540, หน้า 115) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึง การแสดงออกของคนซึ่งผู้อื่นคาดคิดหรือหวังว่าเขาจะกระทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์สังคมอย่างหนึ่ง การที่ประชาชนคาดหมายหรือหวังให้เขากระทำอย่างนั้น ถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของเขาเป็นมูลฐานหรือพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งสอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2546, หน้า 69) ได้กล่าวถึง บทบาท ไว้ว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งทางสังคมหรือกลุ่มคน บุคคลนั้นย่อมต้องแสดงบทบาท ตามตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้นโดยปกติวิสัยแล้วสถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป บทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่ได้

เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้นบทบาทจึงเป็นรูปการ (Aspect) ที่เคลื่อนไหว หรือรูปการของพฤติกรรม) ของบุคคลเมื่อบุคคลมีสถานะภาพแล้ว เขาต้องมีการรับรู้ในบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ ด้วยสังคมมนุษย์จะดำเนินไปได้ย่อมต้องมีบรรทัดฐานเป็นแนวทางในการปฏิบัติซึ่งบรรทัดฐานนี้จะติดอยู่กับสถานภาพอันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและสังคมที่แท้จริงก็คือสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ ที่มาประสานเข้าด้วยกันนั้นเอง

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ (2545, หน้า 36) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงลักษณะเคลื่อนไหวของสถานภาพ สังคมกำหนดสถานภาพให้บุคคล และบุคคลถือครองสถานภาพนั้นเมื่อเกี่ยวข้องกับสถานภาพอื่น ๆ เมื่อบุคคลใช้สิทธิและหน้าที่ให้เกิดเป็นสถานภาพขึ้นมา บุคคลนั้นได้ชื่อว่ากำลังปฏิบัติบทบาท สถานภาพแลบทบาทจึงแยกกันไม่ออก ความแตกต่างระหว่างสถานภาพกับบทบาทเป็นเพียงความสนใจทางวิชาการเท่านั้น จะไม่มีบทบาทเลยถ้าไม่มีสถานภาพ คำว่า บทบาทก็เหมือนกับสถานภาพ คือ มีความหมายอยู่สองนัย ทุกคนจะมีบทบาทเป็นชุด (A series of Role) อันเกิดจากการที่บุคคลจะต้องมีบทบาททั่วไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการรวมเอาบทบาทต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด และเป็นตัวกำหนดสิ่งที่เขาจะต้องทำสำหรับสังคม และสิ่งที่บุคคลคาดหวังจากสังคมด้วย

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2545, หน้า 23) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ต้องศึกษา หลักธรรมคำสอนให้มาก เพื่อนำไปเผยแผ่แก่ประชาชนให้ทราบ เพราะประชาชนทั่วไปต้องนำมาหาเลี้ยงชีพ จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนให้แตกฉาน แล้วจึงนำหลักธรรมที่ได้ศึกษา มาอบรมสั่งสอนประชาชนให้รู้ตามด้วย

2. ลักษณะของบทบาท

2.1 บทบาททางสังคมย่อมมีลักษณะเป็นบทบาทสัมพันธ์หรือคู่บทบาทเสมอกล่าวคือพบการแสดงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับอีกบทบาทหนึ่งเสมอ ดังเช่น พ่อแม่มีบทบาทสัมพันธ์กับลูก บทบาทของพ่อแม่ต้องเลี้ยงดูอบรมลูกให้เติบโตและมีชีวิตอนาคตรุ่งเรือง และลูกต้องเชื่อฟังเคารพนับถือ และแสดงกตัญญูต่อพ่อแม่ หรือนายจ้างมีบทบาทคู่กับลูกจ้าง

2.2 แต่ละบุคคลมีบทบาทได้หลายบทบาทจากการมีสถานภาพทางสังคมหลายสถานภาพเมื่อยู่ในหลาย ๆ สังคม โดยเฉพาะในสังคมซับซ้อน บุคคลแต่ละคนมีสถานภาพและบทบาทหลากหลาย เช่น บุคคลหนึ่งเป็น สามี บิดา อา ลูก นายงาน เพื่อนร่วมงาน สมาชิกสโมสร เป็นต้น

2.3 บทบาทของบุคคลถูกกำหนดจากเงื่อนไขหลายประการ บุคคลจึงแสดงบทบาทที่เหมือนหรือต่างกันได้ แม้จะมีสถานภาพเดียวกัน

2.3.1 บทบาทบุคคลที่สัมพันธ์และคล้อยตามบทบาทกลุ่ม (Group Related Roles) โดยทั่วไปบทบาทบุคคลจะคล้อยตามบทบาทกลุ่ม บทบาทของกลุ่มที่มีคุณค่าคือบทบาทสงเคราะห์ (Helping Role) มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้มีปัญหาการปรับตัว ช่วยกระตุ้นหรือเร้า

ให้บุคคลทำงานหรือแก้ไขปัญหาส่วนตัวได้ ในปัจจุบันนำไปใช้บำบัดรักษาในสถานพักฟื้นของคนไข้โรคจิต ผู้ติดสารเสพติด ผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.3.2 บทบาทบุคคลคล้อยตามบทบาทสถาบัน (Institutionalized Role) ค่านิยม ขนบประเพณี กฎหมาย และบรรทัดฐานอื่น ๆ มีอิทธิพลกำหนดลักษณะเฉพาะให้บุคคลคล้อยตามสถานภาพเดียวกันถ้าอยู่ต่างสังคมอาจแสดงบทบาทต่างกัน บุคคลต้องใส่ใจต่อการเรียนรู้บทบาททางสถาบันของแต่ละสังคม เช่น ประเพณีไทยผู้สูงอายุต้องอยู่กับลูกหลานจนสิ้นอายุขัยไม่มีการแยกไปอยู่ลำพัง ซึ่งแตกต่างจากประเพณีอเมริกัน ที่ผู้สูงอายุต้องการแยกอยู่ตามลำพังและติดต่อกับลูกหลานเป็นครั้งคราว ในสังคมบุคคลย่อมแสดงบทบาทสอดคล้องตามแนวขนบประเพณี และกฎหมายของสังคมนั้น

2.3.3 บทบาทของบุคคลตามลักษณะทางชีวจิตของบุคคล (Biopsychological Role) ลักษณะธรรมชาติส่วนนี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลให้การแสดงบทบาทของบุคคลอาจแตกต่างออกไปจากบทบาทตามมาตรฐานหรือบรรทัดฐาน ตัวอย่าง พ่อแม่ทั้งสองครอบครัว มีพื้นฐานความรักลูก ในขณะที่ครอบครัวหนึ่งพ่อแม่เลี้ยงดูอบรมด้วยวิธีเข็มงวด แต่อีกครอบครัวเลี้ยงดูด้วยวิธีตามใจ เป็นต้น

กรรณิกา ขวัญอารีย์ (2540, หน้า 35) ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งไว้

2. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละคนเชื่อว่า ควรจะเป็นการกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับบทบาทตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

3. บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลทำได้จริงความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525, หน้า39) ได้อธิบายถึงบทบาทตามสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพในการแสดงบทบาทไว้ 3 ลักษณะ

1. บทบาทตามความคาดหวัง (Expected Role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น บทบาทของนักเรียนตามความคาดหวังของครู

2. บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่าตนควรจะมีบทบาทอย่างไร เช่น ครูจะรู้ตัวเองว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. บทบาทที่แสดงจริง (Actual Role) เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานแสดงจริงซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมและตนเองคาดหวัง อาจจะไม่เป็นตามที่สังคมคาดหวังก็ได้

สำราญ ตันเรืองศรี (2530, หน้า 16) ได้สรุปลักษณะของบทบาทไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคม

2. บทบาทที่คาดหวัง เป็นบทบาท ที่ต้องแสดงความคาดหวัง ในขณะเดียวกันเจ้าของสภาพนั้นก็สามารถที่จะรู้ว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร และสามารถคาดหวังตัวเองว่า ควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

3. บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังและคนเองคาดหวัง

สรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติเช่นไร (Role Expectation) บทบาทเป็นที่คาดหวังโดยกลุ่มคน ชุมชน หรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้ที่มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้ใหญ่บ้าน เช่น จะต้องดูแลลูกบ้านและสิ่งของส่วนรวม ทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชน และอื่น ๆ เป็นต้น

3. ความสำคัญของบทบาท

บทบาทเป็นหน้าที่และเป็นการแสดงออกของบุคคลตามความคิดหรือความคาดหวังเมื่ออยู่ใต้สถานการณ์ทางสังคมหนึ่ง โดยยึดถือฐานะและหน้าที่ทางสังคมที่กำหนดไว้ในบรรทัดฐานเป็นรากฐานตัดสินความถูกต้องและความสมควรของบทบาทนั้น บุคคลจึงตัดสินใจแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นเมื่อต้องเกี่ยวข้องสมาคมกับบุคคลอื่น เช่น สังคมกำหนดบทบาทของผู้ใหญ่ต้องดูแลช่วยเหลือผู้เยาว์ และผู้เยาว์ต้องเชื่อฟังและนับถือผู้ใหญ่

บุคคลปฏิบัติตามบทบาททางสังคมตามที่ระบุไว้ในบรรทัดฐาน ระบบความสัมพันธ์ต่อกันจะเป็นแนวทางเดียวกัน เกิดความเป็นระเบียบและความสงบภายในสังคมบุคคลที่ฝ่าฝืนต้องได้รับการลงโทษ บุคคลที่ทำตามบทบาทที่คาดหวัง ต้องได้รับการยอมรับและส่งเสริมจากสังคม บุคคลจึงสามารถอยู่ร่วมกลุ่มได้ด้วยดี เช่น สามีหรือภรรยาที่นอกใจต่อกันย่อมได้รับการติฉินนินทา ทั้งมีชีวิตคู่ที่ปราศจากความสุขสงบ

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

นงเยาว์ ปิฎกรัชต์ (2535, หน้า 86) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทกำหนดความหมายจากแนวคิดของโคเฮน (kohen) ไว้ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลมิได้ประพฤติปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงหมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริง

ตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่สังคมต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลที่ไม่มีความสามารถจะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประมวล รัตนวงศ์ (2519, หน้า 20) ได้กล่าวทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะตำแหน่งและบทบาท ทางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทมีอยู่ทุก ๆ สังคมและมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
2. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
4. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น ๆ
5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น ๆ

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516, หน้า 40) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคลนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณ์อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุแรงจูงใจ การอบรมเลี้ยงดูและความพอใจ

บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคลนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุแรงจูงใจ การอบรมเลี้ยงดูและความพอใจ”และบทบาทจะต้องประกอบไปด้วย 4 ประการดังต่อไปนี้

1. รู้สถานภาพของตนเองในสังคม
2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
4. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2549, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีหน้าที่นิยมไว้ว่า ทฤษฎีหน้าที่นิยมมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตสังคมและแสดงบทบาทหลายอย่างที่น่าสนใจ เช่น

1. ทฤษฎีนี้มององค์การสังคมว่าเป็นระบบสังคม (Social System) โดยมีคนจำนวนหนึ่งเป็นสมาชิกและการทำการต่าง ๆ เมื่อองค์การสังคมเป็นระบบสังคมแล้ว ระบบหรือองค์การ

สังคมก็จะต้องเป็นตัวตนขึ้นมา มีชื่อ มีที่อยู่ มีหน้าที่หรือความต้องการ หรือมีเป้าหมายมีการเกิด การเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือเสื่อมลง และจบสิ้นไป

2. ระบบสังคม (องค์การสังคม) หนึ่งอาจทำหน้าที่เดียวหรือหลายหน้าที่ก็ได้ เช่น ครอบครัว โรงเรียน โรงพยาบาล กองทัพ กระทรวง โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น มีหน้าที่หลายอย่าง แม้ว่าแต่ละระบบมีหน้าที่หลักของตน ในทางตรงกันข้าม สองระบบหรือมากกว่าอาจทำหน้าที่เดียวกัน เช่น ระบบที่ยกตัวอย่างมาต่างทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่สมาชิกของระบบตน เป็นต้น ข้อเท็จจริงตรงนี้ให้เห็นว่า องค์การใหญ่อาจมีหลายระบบย่อย หรือองค์การย่อย และองค์การย่อยเหล่านี้ย่อมมีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

3. การเปลี่ยนแปลงในระบบหนึ่งย่อมมีผลต่ออีกระบบหนึ่งหรือกลับกัน ระบบโน้นเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลต่อระบบนี้ ในทำนองเดียวกัน การจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงองค์การสังคมให้ได้ผลต้องเปลี่ยนแปลงพัฒนาระบบย่อมต่าง ๆ ในองค์การสังคมนั้นไปพร้อมกัน

4. ทฤษฎีหน้าที่นิยมบอกว่า กิจกรรมหรือการกระทำอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การหนึ่ง อาจไม่เป็นประโยชน์ (Dysfunctional) ต่ออีกองค์การหนึ่ง เช่น ค่าจ้าง หรือเงินเดือนเป็นประโยชน์สำหรับองค์การสำนักงาน เช่น บริษัท กระทรวง มหาวิทยาลัย แต่ไม่ใช้กับครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน ตรงนี้เป็นศัพท์ เรียกว่า เอกภาพหน้าที่ (Functional unity)

5. สาระอีกอย่างหนึ่งของทฤษฎีการหน้าที่ คือ สังกัปที่เรียกว่าหน้าที่ แจ้ง (Manifest Function) และหน้าที่แฝง (Latent Function) คำว่า หน้าที่แจ้ง หมายว่าเป็นหน้าที่ที่จงใจหรือตั้งใจให้เกิด เช่น หน้าที่โรงเรียน คือ การถ่ายทอดความรู้ หน้าที่ของชาวนา คือ การผลิตพืชผลเกษตรแล้วก็ได้ผลตรงตามที่ตั้งใจไว้ ส่วนคำว่า หน้าที่แฝง ได้แก่ ผลที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด หรือ ผลรองที่เกิดจากการทำหน้าที่หลัก เช่น การไปทำงานของข้าราชการแล้วไปพบรักและแต่งงาน การพบรักและแต่งงานเป็นหน้าที่แฝง การเป็นกำนันแล้วเป็นผลให้ได้โครงการสร้างถนนเข้าตำบล โครงการสร้างถนนก็เป็นหน้าที่แฝง

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2547, หน้า 175) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของวัดเอาไว้ว่า วัดเป็นสถานที่จัดศาสนพิธีต่าง ๆ ทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น ด้วยกิจดังกล่าวนี้วัดจึงเป็นสถานที่สั่งสอนให้คนรู้จักสัมมาคารวะ ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัย และเป็นผู้มีพิธีรีตอง

คณึงนิตย์ จันทบุตร (2532, หน้า 123) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)เอาไว้ว่า ท่านเป็นนักคิด นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดรูปหนึ่งในโลกศาสนา เป็นผู้ริเริ่มผลงานด้านศาสนาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสวนโมกข์ และคณะธรรมทาน เป็นผู้ริเริ่มการสวดมนต์แปล เป็นผู้นำในการแสดงธรรมแบบบรรยายหรือปาฐกถา และออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ปรากฏข้อเขียนและปาฐกถาธรรมมากมายมหาศาล

บทบาทของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)นั้นมีส่วนทำให้พระพุทธศาสนา ได้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ประดุจวงล้อธรรมจักรที่หมุนไปอย่างไม่หยุดนิ่ง เพราะบุคลากรของพระพุทธศาสนาได้มีความรู้ และมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ที่เป็นเนื้อแท้ของศาสนาได้มากยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง

สรุปได้ว่า บทบาท เมื่อบุคคลแสดงออกนั้น เกิดจากสถานภาพ ทั้งที่เป็นสถานภาพดั้งเดิม เช่น ความเป็นเพศชาย เพศหญิง ต่อมาเมื่อได้รับการเรียนรู้ การขัดเกลาจากสถาบันทางสังคมก็จะมีแสดงบทบาทไปตามตำแหน่ง การงาน หน้าที่รับผิดชอบ ฐานะทางสังคม สภาพแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมและบรรทัดฐาน ความสนใจและความชอบโดยส่วนตัว สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม กำหนดให้บุคคลนั้นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมในการดำเนินชีวิตอยู่สังคมแต่ละช่วงเกิดการปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลในสังคม นั้นคือการแสดงบทบาทของบุคคล แม้ว่า ผู้นั้นจะต้องแสดงบทบาทโดยตั้งใจ หรือไม่ได้ตั้งใจแสดงก็ตาม แต่นั้นก็คือ การแสดงบทบาททางสังคมของบุคคลนั้น ๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

นักวิชาการได้ให้ความหมายของบทบาท คือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หนา 602) ได้ให้ความหมาย บทบาท ไววาการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่

สงวนศรี วิรัชชัย (2547, หน้า 20) ได้ให้ความหมายบทบาทว่า หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหนง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หนา 33) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่รับผิดชอบสถานภาพของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแลว จะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู ปองกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่น ๆ สวนครูจะต้องมีบทบาทอื่น ๆ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้าอาหาร ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็ก ๆ

สุนทร กุญชร (2545, หน้า 40) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไวในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ เช่น ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสอนให้ความรูแกผู้เรียน ตำรวจมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบภายในประเทศ เป็นต้น

กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์ (2527, หน้า 50) ได้กล่าวถึงความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท โดยสรุปไว้ว่า “บทบาท หมายถึงการประพฤติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้น ๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย และถ้าบุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น”

ลือชา ธรรมวินัยสถิต (2539, หน้า 47) ให้ความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า “บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เมื่อบุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่ง ๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ สถานภาพและบทบาทจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เปรียบได้กับเหรียญที่ต้องมีสองด้านเสมอ เมื่อสถานภาพเป็นตัวกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม บทบาทจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์นั้นมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามแบบแผนที่ตนกำหนด ดังนั้นบทบาทจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทางโครงสร้างทางสังคมประการหนึ่ง”

มาโนช ตัณชวนิชย์ (2526, หน้า 11) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาท คือ บทบาทที่ปรากฏจริงและบทบาทที่สังคมคาดหมาย

1. บทบาทที่ปรากฏจริง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่บุคคลครองตำแหน่งต่าง ๆ หรือสถานภาพทางสังคมประพฤติปฏิบัติให้เห็นในชีวิตประจำวันเรียกว่า พฤติกรรมบทบาท

2. บทบาทที่สังคมคาดหมาย หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมหรือองค์การกำหนดหรือตนเองได้รับความคาดหมาย ตามปทัสถานทางสังคมที่มีอยู่ให้ผู้ดำรงหรือครองตำแหน่งนั้นๆ ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียม กฎเกณฑ์ของสังคม

พัทยา สายหู (2526, หน้า 47) ได้อธิบายว่า “บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคลและเปรียบเทียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงละครในเรื่องนั้น ๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทที่ต้องแสดงว่าอย่างไร ถ้าแสดงผิดหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” ก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่อยู่ใน “บท” นั้น”

ทองคูณ หงส์พันธ์ (2522, หน้า 7) อธิบายว่า บทบาท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบกับงานโดยตรงและงานพิเศษ บทบาทจะเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มคนความคิดเห็นส่วนตัวความกดดันและภาวะสังคม”

จากแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท สามารถสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลแต่ละคนได้ปฏิบัติตามหน้าที่และสถานภาพ หากว่าบทบาทหรือสถานภาพเปลี่ยนไปหน้าที่ที่รับผิดชอบก็ต้องเปลี่ยนไปตามความมุ่งหวังจากบุคคลในชุมชน

บทบาทของชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2555, หน้า 10) อธิบายว่า โดยความเป็นชุมชน อาจหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่ากลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชน อื่น ๆ ในสังคมด้วย

ชุมชนเข้มแข็ง จึงหมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะดังนี้

1. ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี
2. ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น
3. ชุมชนพึ่งตนเองได้
4. ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ

การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

กระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยสามารถแก้ไขได้ทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต และการบริโภคในชุมชน กลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน การจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน

2. ด้านสังคมและองค์กรชุมชน ได้แก่ การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน

3. ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน การจัดการตนเองทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทของชุมชนเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็งที่มีต่อการพัฒนาชาติ ชุมชนเป็นรากฐานของประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่สำคัญในการสร้าง ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ ถ้ารากฐานเข้มแข็งหรือแข็งแรง ประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าไปด้วย การพัฒนาชุมชน (Community Frbrlopmrny) มุ่งสู่ผลสำเร็จของงาน

สรุปได้ว่า บทบาทของชุมชน ต้องประกอบด้วยความเป็นชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นปึกแผ่น พึ่งตนเองได้ และชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ ขยายเครือข่ายความร่วมมือ กระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยชุมชนเอง โดยการเรียนรู้ ขยายศักยภาพเครือข่าย รู้จักพึ่งตนเอง และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็น บทบาทของชุมชนเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็งที่มีต่อการพัฒนาชาติ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างมาก ต้องการให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเอง โดยรัฐคอยให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การวางแผน ลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการบริหารงานของคณะสงฆ์ทุกท่านที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลคณะสงฆ์ดังนั้นจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือรูปแบบของการปกครองสงฆ์ไว้เพื่อเป็นรูปแบบของการดูแลและการปกครองคณะให้อยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามซึ่งมีหลักการให้คณะสงฆ์พึงปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้คือ

พระราชบัญญัติการดูแลกิจการคณะสงฆ์ มีระเบียบการดังนี้

1. รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

2. สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฏฐิในการดำรงชีวิต

3. วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

4. มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

5. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยาเพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

6. ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน และศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้า ด้านสมณศักดิ์การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์และพระราชบัญญัติได้กำหนดให้คณะสงฆ์มีบทบาทในประเด็นดังนี้

1. ด้านการปกครอง

1. การปกครอง สอดส่อง ดูแลจัดทำทะเบียนประวัติความเรียบร้อยให้ภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามพระธรรมวินัย และคำสั่งของมหาเถรสมาคม อีกทั้งมีการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัด จัดระบบการบริหารจัดการกิจการภายในวัดในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

2. ด้านการศาสนศึกษา

1. วัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม

3. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม

1. วัดต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนธรรมที่เข้มแข็ง

2. พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะและเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนธรรม

3. พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนธรรมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม โดยตรงคือ เป็นผู้ให้การฝึกอบรม

4. พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนธรรม ซึ่งอาจทำโดยวัด กลุ่มบุคคลโดยมีวัดเป็นแกนนำกลุ่มพระสงฆ์และสื่อมวลชน เป็นต้น หากร่วมมือกันหลายจุดและประสานเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วประเทศ จะช่วยเหลือสังคมไทยได้อย่างดียิ่ง

5. พระสงฆ์ควรให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังและพนักงานตามโรงงานที่ไม่มีโอกาสไปฟังเทศน์ที่วัด

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

1. รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องเช่นการสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยแท้จริง และเป็นการอบรมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์

2. วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ ตัวอย่างเช่นหลายวัดได้ดำเนินการอยู่หรือจัดห้องสมุดชุมชนและพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรมศาสนปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

5. ด้านการสาธารณูปการ

1. รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษานักธรรม-บาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

2. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

3. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรม ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

4. ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อนโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสพระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้ เป็นต้น

5. ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่การดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

6. ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้ มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม และกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541, หน้า 4) ได้พูดถึงวัดในฝันว่า วัดเป็นแหล่งกลางสำหรับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา คนไทยเกือบทั้งหมดมีเลือดเนื้อเชื้อไขจิตใจอยู่กับพระพุทธศาสนาอยู่แล้วตั้งแต่เกิด การเป็นพุทธศาสนิกชนกับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นของคู่กัน คนไทยเรียนรู้ด้วยการเป็นศิษย์วัดเข้าไปรับใช้พระ ศึกษาจนจบธรรมเนียมประเพณีของพระเมื่อเจริญวัยขึ้นก็ได้บวชเรียนอยู่ในวัด เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็ได้ใช้วัดเป็นที่สงบจิต ค้นหาสัจธรรมเกี่ยวกับชีวิตวัดจึงเป็นศูนย์รวมที่พึ่งทางใจของศาสนิกชนที่สำคัญยิ่ง

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนฺทโร) (2547, หน้า 183) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดให้เป็น 7 โรง คือ

1. วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป

2. วัดเป็นโรงทึม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะตายอยู่บ้านนั้นอยากจะเผาอยู่วัดนั้น

3. วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจโขนหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่าง ๆ

4. วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนรู้เรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

5. วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

6. วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถารเป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

7. วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้าง พระสังฆาธิการแห่งวัดนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั่นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเณรในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีนั้นต้องเป็นไปตามระเบียบมติของคณะสงฆ์และจำเป็นต้องให้ทุกส่วนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชนจะต้องบริหารรูปแบบบูรณาการเข้าด้วยกันในการบริหารและดูแลคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและต้องมีหลักธรรมาภิบาลอย่างสุดใจ สิ่งที่ดีที่สุดคือ การที่ทุกฝ่ายทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันทำหน้าที่ในการบริหารในทุกด้านแม้จะเป็นการสอดส่องดูแลก็ถือว่าได้เป็นการดูแลพระศาสนาที่ดีเป็นการป้องกันผู้ที่จะมาปองร้ายเป็นภัยของศาสนาได้ด้วย

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตฺติเมธี) (2546, หน้า 169) ได้กล่าวถึง บทบาทของวัดหรือพระสงฆ์ที่ต้องบริหาร ดังนี้

1. ทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สบายใจ

2. ทำตัวให้เป็นตัวอย่างแห่งความดี ความสงบ ดับความเร่าร้อนทางจิตใจ เป็นที่พึ่งสุดท้ายให้ชุมชน

3. ทำประโยชน์ให้ชุมชนเต็มขีดความรู้ความสามารถ

4. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การทำบุญเอาไว้ใช้ ให้หยิบยืม หรือให้เช่าแล้วแต่กรณี

5. จัดให้มีกิจกรรมวันพระ วันอาทิตย์ วันสำคัญของชาติ วันสำคัญของศาสนาวันสำคัญของพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสม

6. จัดวัดให้เป็นแหล่งคืนภูมิปัญญาสู่ท้องถิ่น เช่น เป็นอุทยานการศึกษา เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นที่อ่านหนังสือ หรือห้องสมุดประชาชน เป็นศูนย์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ หอกระจายข่าว เพื่อบริการประชาชนตามสมควรแก่สถานะ

2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการวางแผนการปกครองคณะให้เป็นอยู่ด้วยความเรียบร้อยมีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่างความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อดูแลในด้านต่างๆด้วยความเรียบร้อย จึงได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539, หน้า 61) ได้กล่าวถึงความหมายของการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารคณะสงฆ์ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้นถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่ขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจใช้อาญาและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลาดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบกำจัดคนเลวนั่นเอง

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2539, หน้า 78) การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ

1. ด้านการปกครอง คือ เป็นแบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติในการปกครองคณะสงฆ์เรียกว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

2. ด้านการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยทั้งของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม โดยแบ่งการศาสนศึกษา 2 แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม รวมถึงการศึกษาและการจัดให้มีการเรียนพระธรรมวินัยเป็นส่วนหนึ่งเสริมอีกด้วย

3. การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ทั้งนี้ การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นงานหนึ่งของคณะ

สงฆ์ จัดอยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ที่เป็นงานของคณะสงฆ์ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ เพื่อประชาชน มีหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ชัดเจนตามประกาศของมหาเถรสมาคมและข้อบัญญัติที่กำหนดไว้

4. ด้านการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งที่เชิงรับและเชิงรุก การเผยแผ่เชิงรับหมายถึง การเผยแผ่ด้วยการเทศน์การสอนธรรมเป็นหลัก ส่วนการเผยแผ่เชิงรุกหมายถึงการใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่เชิงรุก

5. ด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ หมายถึงการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การอื่นเกี่ยวกับการวัดคือ การสร้างการตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจการอื่น ๆ ของวัด เช่นการจัดงานวัด การเรี่ยไร เป็นต้น

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การดำเนินกิจการเอง เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน

2. การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปาและไฟฟ้า

4. การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติการสงเคราะห์คนชราและคนพิการ หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่นรายละเอียดของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามภาระงานทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นต้น

พิภพ กาญจนะ (2542, หน้า 3) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่า ครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้ากับพระสาวกไม่ได้เป็นผู้สร้างวัด การบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของคนสร้างวัดให้พระพุทธองค์ และพระสาวกไม่ได้เป็นเจ้าของวัด และไม่อยู่ติดวัด เพราะจาริกสั่งสอนไปตามนิคมต่างๆ ปัจจุบันการบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไป ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด ในการบริหารและจัดการวัดจะต้องประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงานการประเมินผลงานและการงบประมาณ

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารวัด เป็นการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในและนอกวัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัด ซึ่งหมายถึง การจัดวางโครงสร้างในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของวัด ให้มีลำดับขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงาน เพราะวัดเป็นสถานที่สาธารณะและเป็นแหล่งรวมใจของชาวพุทธ ดังนั้น วัดจึงควรมีการจัดการกับทรัพยากรที่อยู่อย่างให้มีประสิทธิภาพ

2.3.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาล ซึ่งในสมัยนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำมาซึ่งความล่าช้า และความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น 3 ทาง คือ สังฆสภาคณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. 2503 เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ

“โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรตามที่บัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่างๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

พระราชบัญญัติคณะ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี 21 รูปเหมือนเดิม

แต่ว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ 2505 คือ

1. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

2. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

3. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

4. รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

5. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นเพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

โดยภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ

1. การปกครอง
2. การศาสนศึกษา
3. การศึกษาสงเคราะห์
4. การเผยแผ่
5. การสาธารณูปการ
6. การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่ากรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง 6 ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะและการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ มีอำนาจคือ

ก. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคม ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภามหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

1. ตามกฎมหาเถรสมาคม
2. ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
3. วางระเบียบมหาเถรสมาคม

4. ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม

5. มีมติมหาเถรสมาคม

6. ออกประกาศมหาเถรสมาคม

ข. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิมได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้นมหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

1. จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

2. จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

3. จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

4. แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ

1. คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์

2. คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต

3. คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม

4. คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์

5. คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการปกครอง ดังนี้

1. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 1, 2, 3, 13, 14, และ 15

2. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 4, 5, 6 และ 7

3. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 8, 9, 10, 11, และ12

4. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 16, 17, และ 18

5. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายทุกภาค

และเขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค 18 ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ ภาค 1 ถึงภาค 18 เป็นต้น

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองคณะตามลำดับชั้นต่อไปนี้

1. เจ้าคณะภาค
2. เจ้าคณะจังหวัด
3. เจ้าคณะอำเภอ
4. เจ้าคณะตำบล
5. เจ้าอาวาส

ค. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ถ้าผู้ถูกฟ้อง เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง

2. การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือชั้นขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

3. การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ออกมาบังคับใช้ได้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรเพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้ชื่อว่าให้การอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้ย่อมจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำจะต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาที่สำคัญสุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 45 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนาแม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าวจึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด 5 ว่าด้วยเรื่องของวัด ไว้ในมาตราที่ 37-38 มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

1. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนัก อาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

1. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

2. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

3. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา 39 ดังนี้

“มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาสการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม”

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ 38 เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ในรัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 8 มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบันมีการตราพระบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษา-สงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2550)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) (2545, หน้า 45) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงามของพระภิกษุสามเณร

พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธิ์ (2545, หน้า 38) ได้กล่าวว่า วัดแต่ละวัดนอกจากจะจัดการปกครองโดยมีกฎ ระเบียบ กติกา เฉพาะของแต่ละวัดแล้ว ยังจะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบการปกครองแห่งราชอาณาจักร และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย เช่น กฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดแย้งต่อหลักการพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ

ในส่วนของการปกครองบุคลากรภายในวัดที่นอกเหนือจากภิกษุสงฆ์ สามเณร ซึ่งได้แก่ ศิษย์วัด แม่ชี คนงาน รวมทั้งฆราวาสผู้อาศัยในวัดคนอื่นๆ เจ้าอาวาสจะมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารวัดและกระจายอำนาจหน้าที่เพื่อช่วยกันดูแลและพัฒนาวัดบุคลากรทั้งหมดที่มีอยู่ภายในวัดรวมทั้งคณะกรรมการบริหารวัดล้วนมีความสำคัญเพราะต่างก็มีส่วนรับผิดชอบต่อกิจการของวัดและมีส่วนทำให้วัดก้าวหน้าหรือตกต่ำได้เช่นกันแต่หากช่วยกันบริหารวัดโดยปฏิบัติตาม

ระเบียบที่วางไว้ หมั่นปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการของวัดเพื่อปรับให้เข้ากับความต้องการของส่วนร่วม ก็จะทำให้ภารกิจของวัดประสบความสำเร็จได้

สรุปได้ว่า บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์แล้วสิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคมซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

2.3.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษา

พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที (2546, หน้า 77) การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในสัทธรรม 2 ประการของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในปัจจุบันจัดการศึกษาของสงฆ์ เป็น 2 ส่วน คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การศาสนศึกษา หมายถึง ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งให้ศึกษาตามหลักไตรสิกขาคือ สีลสิกขา การอบรมกาย วาจา จิตสิกขา การอบรมใจ ปัญญาสิกขา การอบรมกาย วาจา ใจด้วยปัญญา

การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรู้สัจจธรรม เมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และสร้างสรรค์ในตัวเองและสังคม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การบวชเรียนคือ การศึกษาโดยการบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเนื้อหาของการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ก็คือ พระพุทธศาสนานั่นเอง

พระยุทธนา รมณียธมฺโม (2547, หน้า 101) สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน การศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะเป็นกิจการสำคัญอย่างหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่งว่า“ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์”และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางก็ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า “ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” และในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นว่า “ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา ให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอกถ้าเป็นฆราวาสมี อุบาสก อุบาสิกา หรือแม่ชี ที่ศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็นธรรมศึกษา

ชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น 8 ชั้น คือ ประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3-9

2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรงศึกษาธิการ โดยกระทรวงประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2535 มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไปเพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้หลักธรรม และหากพระภิกษุเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (2549, หน้า 39-41) การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วยโดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนฐานันดรพระราชทาน ราชูปการต่าง ๆ มีนิตยภัต เป็นต้น จึงจัดให้มีวิธีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้ปรากฏต่อชาวโลกทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดเมื่อปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้ถึงชั้นที่กำหนดไว้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่องภิกษุสามเณรรูปนั้นให้เป็นมหาบาเรียน (ปัจจุบันเรียกว่า มหาเปรียญธรรม) ครั้นอายุพรรษาถึงขั้นเถรภูมิ ก็ทรงตั้งให้มีสมณศักดิ์ในสังฆมณฑล ตามควรแก่คุณธรรมและความรู้เป็นครูอาจารย์สั่งสอนพระปริยัติธรรมสืบ ๆ กันมาจนบัดนี้

ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาสงฆ์) ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ทั้งทางโลกและทางธรรมผสมผสานกันไปและเพื่ออนุวัฒน์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่วิชาการพระพุทธศาสนายังเป็นแกนหลักในการศึกษา ถือเป็นการศึกษาสมัยใหม่ที่ผสมผสานทั้งทางด้านศาสนาและวิชาสามัญศึกษาเข้าด้วยกัน การศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนคันถธุระ และวิปัสสนาธุระจึงถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงหรือหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เป็นการศึกษาเล่าเรียน เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาชีวิต โดยดำเนินตามองค์ประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญโดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและการศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือ การศึกษาธรรมวินัย ให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้งเพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่าคำสอนของพระ

พุทธองค์ ที่จัดเป็นธรรมบทนั้นบทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิตและเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เรียกว่า ปริยัติ

2. ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือนำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจาและใจ กล่าวอีกในหนึ่งก็คือนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานของตน เรียกว่า ปฏิบัติ

3. ปฏิเวธ ได้แก่ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระอรหัตสาวิกา และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมชั้นนั้นๆตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัตินั้นไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ แต่การยกฐานะดังกล่าวเป็นโดยอัตโนมัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฐานะหรือตำแหน่งแห่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จะรู้ได้ด้วยตนเองคือ เป็นปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ เรียกว่า ปฏิเวธ

นอกจากนี้ พระภิกษุ สามเณร ต้องศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิปัญญา เพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเรา ถือกันว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาและจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญา พระพุทธศาสนามองว่าชีวิตแห่งมนุษย์เป็นชีวิตแห่งการศึกษา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนา ชีวิตก็งอกงามดีขึ้น ประณีตขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การศึกษา ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแยกออกไปเป็น 3 ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้านคือพฤติกรรม จิตใจและปัญญาเรียกว่า ไตรสิกขาซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. ศีล การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย และทางวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม 2 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่เพื่อนมนุษย์รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง 2) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติอย่างถูกต้องและมีผลดี

2. สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมและพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนาและเป็นไปตามเจตจำนงหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาดีแล้วก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย ซึ่งการพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง เรียกง่าย ๆ ว่า สมาธิ

3. ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความหมายสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวแกนนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไรอย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่า มีปัญญาชี้นำหรือบอกทางให้

อย่างไรก็ตามการศึกษาฝ่ายพุทธจักรนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบของหลักของธรรม 3 ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธและมุ่งศึกษาตามหลักธรรม 3 ประการ คือ 1. การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สีลสิกขา 2. การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิเรียกว่า จิตตสิกขา 3. การหัดอบรมปัญญาให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงถึงขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา สิกขาทั้ง 3 ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขาได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญานี้คือการศึกษาของกุลบุตรผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการบวชคือพระนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา

2.3.4 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1. การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จัดได้ถึง 4 ประเภท คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกันกับภิกษุสามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน

2. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการศึกษาเอกชนปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็กจังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะ วันอาทิตย์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้นักเรียนนักศึกษา ได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักร หยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวน วิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษอันเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้าน ที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กสอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น

2. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัวหรือเป็นการคณะสงฆ์ได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
2. ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
3. ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
4. ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

บุญศรี พานะจิตต์ (2545, หน้า 20) การศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้วภิกษุสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ อาทิ ตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาช่วยพัฒนาสถานศึกษาช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา และช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแล และกำพร้าบิดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิด พระศาสนาและเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูล

การศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคล ผู้กำลังศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 2. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 3. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ 4. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5.โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติทั้งด้านการศึกษาการอบรมสั่งสอนการให้ที่อยู่อาศัยอาหารรวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างยิ่ง และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้วเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลงก็คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน อนึ่ง มหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดจะทำได้ พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาล ก็ให้สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษา เป็นต้น

2.3.5 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่

พระยุทธนา รมณียธมฺโม (2548, หน้า 115) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างแท้จริง

การเผยแผ่ศาสนธรรม หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุก ๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติดีปฏิบัติชอบนั้น อบรมสั่งสอนประชาชนให้

เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ใน สัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ การพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักวัตถุประสงฆ์ 3 ประการ คือ

1. ทิฏฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้
2. สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า
3. ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน

ในส่วนงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ.2484 ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้คือ

1. อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยามารยาท ตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ
2. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
3. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
4. แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
5. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง
6. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นให้หมดไปโดยชอบ
7. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรมมีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น
8. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักษาศีลฟังธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่องได้อ่านตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

บุญศรี พานะจิตต์ (2545, หน้า 21) บทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

1. งานพระธรรมทูต ดำเนินการโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. 2508 โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงานที่นำพุทธ

บริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมและ ความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจาวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องรวมทั้งสามารถ ใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อมงานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่การเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรมกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามากะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี 4 ประการ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์

2. เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

3. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการประชาชนพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา ในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

4. เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อบต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบทได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัด ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ และประชาชนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรม ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ 10 ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

5. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามากะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อจัดฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจโดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป ของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์เรียกว่า พุทธมามกะจารย์แบ่งเป็น 3 คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะได้แก่ เด็กอายุ 7-10 ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ 11-15 ขวบคณะอุดมพุทธมามกะได้แก่ เด็กอายุ 16–18 ปี

6. การเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรมและการเผยแผ่ในต่างประเทศอาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

7. การเผยแผ่ตามศักยภาพของวัดเป็นโครงการที่จัด ขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัดลานใจลานกีฬา เป็นต้น

8. สื่อสารมวลชนกับคณะสงฆ์ เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อสารมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และตระหนักว่าสื่อสารมวลชน มีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน คือ

1. ความสำคัญของสื่อสารมวลชน
2. หลักการและจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน
3. พ.ร.บ. คลื่นความถี่กับการพระศาสนา
4. ชนิดและรูปแบบของสื่อสารมวลชน
5. บทบาทพระสงฆ์กับสื่อสารมวลชน

9. งานประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการประชาสัมพันธ์ และสามารถนำหลักการและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

1. หลักและวิธีการประชาสัมพันธ์
2. องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์
3. ความสำคัญของการวางแผนประชาสัมพันธ์
4. การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์
5. แนวทางการประชาสัมพันธ์

ในการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นมีหลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมะ สั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้ ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งวิธีนี้ ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมเป็นประจำ

2. ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังพิเศษเป็นวิธีการที่น่าสนใจ

3. อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

4. สนทนาธรรม คือ การพูดจาหารือในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

5. การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสั่งสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขาร ตามหลักไตรลักษณ์

6. การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะการใช้วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่มีเวลาศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า วิธีที่พระภิกษุสงฆ์ ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะจะเลือกใช้วิธีใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดี จะได้รับการยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

2.3.6 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการ

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2448 ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

2. กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

3. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรี่ยไร

4. การศาสนสมบัติของวัด

แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ ทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากมูลฝอย สิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้า วัดควรมีประตูปิดเปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญ ๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของ

ประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดีแผ่นป้ายก็ดีให้ใช้สีทาเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการภิกษุสามเณร ได้รับความผาสุก ในการบำเพ็ญสมณธรรมวัดควรจัดบริเวณและอาคารสถานที่ให้ ร่มรื่นสวยงาม สะอาด สงบและมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุด จัดวางแผนผังที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและเขตฌาปนสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ จัดให้มีหอกระจายข่าวเพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน อีกทั้งจัดธรรมสถานหรือ สวนธรรมเพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนหรือคนในท้องถิ่น

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ 3 เรื่องคือ 1. การบูรณะและพัฒนาวัด 2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ 3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด และการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัปปายะ) 4 อย่าง คือ

1. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นรื่นรมย์เป็นรมณียสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

2. อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

3. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล 4 ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล 4 ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสถานภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

4. ธรรมสัปปายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมดังนั้นการสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สงบร่มรื่น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชนโดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทำนุบำรุง

ศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุสรณ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเป็นการปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัดรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยะธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามบุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคมพ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธี การให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระพุทธศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

พระเทพปริยัติสุธี (2540, หน้า 38) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดว่าเป็นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเติมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจการพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม บุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคมพ้นจากความลุ่มหลง ฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธี การให้การศึกษา การเผยแผ่ศาสนธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดให้เป็นที่อำนวยประโยชน์แก่ประชาชน เป็นการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงาม อันได้แก่การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนโดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

2.3.7 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึงการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่นให้ใช้สถานที่เป็นที่จัด

ประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น

พระราชรัตนมุนี (2538, หน้า 48) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวงฉะนั้นการสอนหนังสือก็ดีการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็ดีจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น

การสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะคือ

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกุล เช่น หน่วยอบรม อบต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้น รวมเป็นถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้าน

ต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัดวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัด จะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชนในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์ สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้นการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยเพื่อวัดและบ้านอยู่ด้วยกันอย่างกัลยาณมิตรต่อกัน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด

2.4.1 ความหมายของประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยทั่วไปจะกล่าวถึงผลการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Efficiency) คือ เมื่อมีผลการปฏิบัติก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ถ้าผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำ ซึ่งในส่วนของความหมายของคำ ว่าประสิทธิภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ที่สำคัญมีดังนี้

จอห์น ดี มิลลิส (John D. Millet) (1954, p. 175) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพไว้ว่าประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่มวลมนุษย์ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้นด้วย (Human Satisfaction and Benefit Produced)

เฮอร์เบิร์ท เอ ไซมอน (Herbert A. Simon) (1947, p. 180) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพไว้ว่า ประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับ Millet คือ ถ้าพิจารณาว่าทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา เพราะฉะนั้นตามทัศนะนี้ ประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิต ลบด้วยปัจจัยนำเข้า และถ้าเป็นการบริหาร

ราชการและองค์กรของรัฐบาลก็บวกกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย ซึ่งเขียนเป็นสูตร ได้ดังนี้

E = (O – I) + S

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน

O = Output คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

นอกจากความหมายของประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจและการบริหารแล้ว Ryan andSmith ยังได้พูดถึงประสิทธิภาพของบุคคล (Human Efficiency) ว่าเป็นความสัมพันธ์ในแง่บวกกับสิ่งที่ทุ่มเทกับงานซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานนั้นมองจากแง่มุมของการทำงานแต่ละบุคคลโดยพิจารณาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ให้กับงาน เช่น ความพยายาม กำลังคน กับผลลัพธ์ที่ได้จากงานนั้น

กูด (Good) (1973, p. 193) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสามารถสำเร็จที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนาโดยใช้เวลา และความพยายามเล็กน้อย ก็สามารถให้ผลงานที่ได้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

ติณ ปรัชญพฤทธิ์ (2536, หน้า 130) ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือ “ศัพท์รัฐประศาสตร์” ว่าประสิทธิภาพ หมายถึง การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นั่นก็คือ การลดค่าใช้จ่ายด้านวัตถุ และบุคลากรลง ในขณะที่พยายามเพิ่มความแม่นตรง ความเร็ว และความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญลักษิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2552, หน้า 91-92) ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือศัพท์การบริหารว่า ประสิทธิภาพ มีหลายความหมาย ดังนี้

1. ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการด้วยการใช้พลังงานเวลา วัสดุ หรือปัจจัยอื่นๆ ต่ำที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลที่ออกมา (Output) เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด

สมพงษ์ เกษมสิน (2519, หน้า 12) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การทำงานที่ต้องให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และการที่จะพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ ก็พิจารณาได้จาก

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิตและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อผลกำไรขององค์การ และประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวกำหนดการแสดงประสิทธิภาพของการ

ดำเนินงานใด ๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรสูงกว่าต้นทุนเท่าไรยิ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว ตรงและมีคุณภาพ

2.4.2 ปัจจัยที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวความคิดในเรื่องปัจจัยที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ หรือปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น มีนักทฤษฎีหลายท่านได้ทำการศึกษาและสรุปเป็นปัจจัยสำคัญ ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

ค้าทซ์ และ คานท์ (Kartz and Kahn) (1987, p. 121) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่ศึกษาองค์การในระบบเปิด (Open System) ได้เสนอแนวคิดโดยได้ทำการศึกษาในเรื่องของปัจจัยที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบต่อประสิทธิผลขององค์กรนั้น ถ้าจะวัดจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้นั้น จะทำให้การวัดประสิทธิภาพคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมายขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์การนั้น ๆ ปัจจัยต่าง ๆ คือ การฝึกอบรมประสบการณ์ ความรู้สึกผูกพัน ซึ่งเป็นความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กรด้วย

สมยศ นาวีการ (2538, หน้า 5) ได้กล่าวถึงแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิติงานในองค์การ ซึ่งมีปัจจัย 7 ประการ คือ

1. กลยุทธ์ (Strategy) กลยุทธ์เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ การพิจารณาจุดอ่อนจุดแข็งในองค์กรโอกาส และอุปสรรคภายนอก
2. โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมจะช่วยในการปฏิบัติงาน
3. ระบบ(System) ระบบขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยในการปฏิบัติงาน
4 .แบบ (Styles) แบบของการบริหารของผู้บริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร
5. บุคลากร (Staff) ผู้ร่วมองค์กร
6. ความสามารถ (Skill)
7. ค่านิยม (Shared Values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์กร

จากแนวคิดในเรื่องของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักวิชาการและนักทฤษฎีต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่าประสิทธิภาพในการทำงานในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น หมายถึง การผลิตประหยัดเวลาที่สุด ในขณะที่ประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละบุคคลนั้น ปัจจัยนำเข้าพิจารณาเปรียบเทียบกับผลที่ได้ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ฉะนั้นประสิทธิภาพในความหมายของผู้ศึกษาศึกษา

หมายถึง การที่เจ้าอาวาส สามารถบริหารจัดการวัดตามภารกิจอำนาจหน้าที่ ได้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดความพึงพอใจและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนหรือในสังคมมากที่สุด

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือสำเร็จตามเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ได้แก่ การกำหนด กลยุทธ์ระบบโครงสร้างองค์กร รูปแบบการบริการบุคลากร ค่านิยมของคนในองค์กร ความต้องการทั่วไป รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ถ้าได้รับการตอบสนองการทำงานก็มีประสิทธิภาพ แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองการทำงานก็ไม่มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จลักษณะการบริหารงานจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2.4.3 การบริหารจัดการวัด

การบริหารจัดการวัดมีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายของการบริหารวัด ไว้ว่า การบริหารวัดหมายถึง การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด

บุญช่วย จันทร์เฮ้า (2544, หน้า 90) กล่าวว่า การบริหารจัดการวัด หมายถึง การทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการให้เจ้าอาวาส หรือคณะผู้บริหารตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันและใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างผสมผสานให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัด หมายถึง การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจและใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนธรรม การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความร่วมมือและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.4 ความสำคัญของการบริหารวัด

การบริหารเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันเพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ก็เพราะนักบริหารมีเทคนิคและวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีมีความใกล้ชิดกับประชาชนการบริหารวัดอย่างเป็นระเบียบจะส่งผลให้ร่มรื่นน่าอยู่ น่าเข้าไปประกอบกิจกรรมทางศาสนารวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็นการบริหารจึงมีความสำคัญ ในที่นี้จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารและการบริหารวัดที่ผู้รู้ได้กล่าวไว้ตามลำดับ ดังนี้

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวัดไว้ว่าทำให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สะดวกในการประสานงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความประหยัด

ในการดำเนินงาน สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้ และทำให้การดำเนินงานประสบสำเร็จทุกคนพึงพอใจ

พระศรีปริยัติโมลี (2544, หน้า 101) ได้กล่าวถึงการบริหารงานของวัดว่ามีความสำคัญในการทำให้วัดสามารถพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้มีความสามารถ ทำให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณรปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐไปสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าวัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์การศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนันทนาการของประชาชน

ประเวศ วะสี (2539, หน้า 119) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวัดไว้ 3 ดังนี้

1. สามารถสร้างสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2. สามารถสร้างวัดให้เป็นส่วนหนึ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องแก่สังคมอีกทั้งทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มข้นของชุมชน

3. การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบสามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี

การบริหารวัดในสมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าทรงใช้รูปแบบของการบริหารที่ยึดหลักของพระธรรมและพระวินัยเป็นเบื้องต้น พระสงฆ์ที่อยู่ในวัดนั้นจะยึดหลักของพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นหลักแห่งการอยู่ร่วมกัน การบริหารในสมัยพุทธกาลจึงเป็นการบริหารแบบธรรมาธิปไตย แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป สรรพสิ่งก็เปลี่ยนตาม ปัจจุบันสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะแห่งเวลาภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัตถุ จิตใจของคนก็เปลี่ยนตาม วัดเองในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีความเกี่ยวเนื่องทางด้านสังคมเป็นอย่างมากด้วยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะความเกี่ยวเนื่องทางด้านจิตวิญญาณการบริหารวัดจึงต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นการบริหารวัดในปัจจุบันจึงได้เปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายของมันเอง ที่ว่าหมายถึงการปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการทางด้านพระพุทธศาสนาหรือการบริหารจัดการวัด มีความ

ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่าง องค์ประกอบหลายอย่างที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือชุมชนเดียวกันนั้น

2. ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย

3. ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือ ศาสนสมบัติ ได้แก่ วัดและทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

4. ศาสนพิธีได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันธ์กับสังคมทั่วไปองค์ประกอบที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการวัดที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะลืมเสียไม่ได้ เพราะมีความสำคัญแก่การบริหารจัดการเป็นอย่างมาก แต่ก็มีสิ่งอื่นที่มาเกี่ยวข้องด้วยนั่นก็คือความแตกต่างของคนในสังคม ซึ่งผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วยในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะสถาบันทางสังคมอันจะส่งผลต่อการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวม ได้แก่ สถาบันทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 7 สถาบัน

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันศาสนา
3. สถาบันการศึกษา
4. สถาบันทางเศรษฐกิจ
5. สถาบันการเมืองการปกครอง
6. สถาบันนันทนาการ
7. สถาบันสื่อสารมวลชน

สถาบันทั้ง 7 สถาบันมีความสัมพันธ์กันและทุกสถาบันทำหน้าที่ของตนเอง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและนอกจากนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือลักษณะของสังคม

สิ่งที่สำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดที่ควรตระหนักถึงก็คือ พระสงฆ์สามเณรและวัดซึ่งเป็นตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นผู้ดำเนินกิจการพระศาสนาในสังคมทุกส่วนทุกระดับ โดยคณะสงฆ์ซึ่งมีมหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการ เป็นผู้ปกครองและบริหารคณะสงฆ์ และการพระศาสนาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและระเบียบประเพณีของสังคมทุกส่วน ทุกระดับ การคณะสงฆ์และการพระศาสนาที่พระสงฆ์และวัดได้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในสังคม แบ่งออกได้เป็น 6 ประการ คือ

1. การปกครอง ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั้งสังฆมณฑล ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิ์ถูกต้องเพื่อเป็นตัวอย่าง และจะได้อบรมสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึง

2. การศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการให้พระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ตามสมควรแก่ฐานานุรูปอย่างเที่ยงแท้จริงจัง

3. การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบ การศึกษาของรัฐ เพื่อที่จะสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมประเทศชาติ

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อล่วงพ้นความทุกข์และประสบความสุขตามอุปนิสัยและผลของการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของแต่ละคน อันจะยังผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้า

5. การสาธารณูปการ ได้แก่ การดำเนินการให้วัดทั่วประเทศ เป็นวัดโดยสมบูรณ์เป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานโบราณวัตถุ ของสังคมนั้น ๆ

6. การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนทางจิตใจและทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัยและสมณวิสัย เพื่อประโยชน์ และความสุขของประชาชนแห่งวัดนั้น ๆ และทั่วไป

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการวัดทั้งหมดนั้น ทุกส่วนล้วนแต่มีความสำคัญแก่การบริหารจัดการวัดทั้งนั้น แล้วบุคคลใดจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัดหรือชุมชน และที่จะลืมเสียไม่ได้ก็คือ หลักการของการบริหารแบบพระพุทธศาสนาที่แท้จริง โดยการยึดหลักการของพระพุทธเจ้าทั้งสองประการ คือ พระธรรมและพระวินัย เป็นหลักการในการบริหารงาน และบริหารจัดการวัด ก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงอันจะเกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

1. ด้านการบริหารและการปกครอง

1.1 ระยะเวลาในการประชุมแต่ละครั้งห่างกันนานเกินไปทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามงานและยังขาดการประเมินในการประชุมแต่ละครั้งอีกด้วย

1.2 บางวัดมีการรวมศูนย์กลางการปกครองไปที่เจ้าอาวาสเพียงผู้เดียวทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไม่ทั่วถึงเท่าที่ควรซึ่งขาดการบูรณาการในการบริหารเชิงประยุกต์

1.3 การปกครองยังมีปัญหามากโดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งมีพื้นที่ที่กว้างใหญ่ห่างไกลทางผู้บริหารคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงไม่สามารถจะดูแลได้ทั่วถึงมากนักและแต่ละปีมีการประชุมระดับพระสังฆาธิการมีปีละ 1 ครั้งในทุกระดับของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงานของผู้บังคับบัญชาตลอดถึงการไม่กระตือรือร้นในการประสานงานรับรู้ในการบริหารคณะสงฆ์ จึงเป็นข้อเสียในการติดต่อประสานงานการทำงานและการเดินทางไปประชุมเสียเวลามากเสียค่าใช้จ่ายสูงการเดินทางไกลลำบาก

2. ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน

2.1 ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการอบรมพระภิกษุและสามเณรมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในด้านการเรียนนักธรรมบาลีทำให้ต้องไปเรียนที่วัดอื่นที่มีความพร้อมมากกว่าซึ่งมีสำนักอยู่ในตัวเมืองตรัง

2.2 ไม่มีการอบรมครูพระทำให้เกิดการคลาดแคลนครูพระที่จะทำหน้าที่ในการสอนหนังสือทั้งในแผนกบาลีและแผนกธรรม

2.3 ปัญหาการขาดทุนเล่าเรียน ยังเป็นปัญหาต่อเนื่องจากความยากจน และนำไปสู่การขาดการเหลียวแลจากภาครัฐในการจัดการหาทุนเล่าเรียน มีผลกระทบไปถึงผู้ปกครองที่จะให้บุตรเล่าเรียนไปจนถึงระดับปริญญา เมื่อผู้ปกครองอ่อนแอเพราะความยากจนจึงหวังพึ่งองค์กรทางการศาสนา แต่ทางคณะสงฆ์เองก็มีผลกระทบจากงบประมาณด้านการศึกษาจากภาครัฐเช่นกัน การจัดการศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม จึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับโรงเรียนภายนอกทางภาครัฐที่จัดให้ชาวบ้านโดยเฉพาะเมื่อผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานมาบวชเพื่อต้องการศึกษาหวังว่าจะให้บุตรได้เล่าเรียนสูง ๆ ต่อไป แต่ปัญหาคือทุนการศึกษาไม่มี การทำกสิกรรมได้รับความลำบาก เพราะราคาตกต่ำเป็นส่วนใหญ่ การทำนาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากน้ำไม่เพียงพอในการทำนา เพราะประชาชนยังอาศัยพึงพาระบบน้ำธรรมจากธรรมะ เมื่อใดฝนตกไม่ตามฤดูกาล จะทำให้มีน้ำไม่พอใช้ จึงทำให้มีผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนบ้างและส่งผลกระทบต่อคณะสงฆ์ผู้บริหารทางการศึกษาที่ไม่สามารถสามรถจัดหาทุนทรัพย์ให้แก่พระภิกษุสามเณรได้อย่างเพียงพอเพราะอาศัยทุนจากประชาชนบ้างส่วนจึงทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชขาดแคลนทุนทรัพย์ไปบ้าง

2.4 โดยภาพรวมในจังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่มีน้อยมาก พระภิกษุและสามเณรจึงไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่นัก ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน หรือแม้แต่การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังขาดแคลนผู้สนับสนุนในด้านปัจจัยและบุคลากรในการดำเนินการสงเคราะห์ จึงมีน้อยค่อนข้างจำกัดเรื่องงบประมาณมาก

3. ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล

3.1 การติดต่อบางครั้งไม่สะดวกเนื่องจากไม่มีหน่วยงานหรือสำนักงานภายในวัดทำให้ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรงจึงทำให้เกิดความไม่สะดวกขึ้น

3.2 การจัดคิวกิจนิมนต์ไม่ทั่วถึงบางครั้งซ้ำซ้อนทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนทำให้ญาติโยมไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

3.3 พิธีกรหรือมักคทายกบางวัดยังทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์และไม่ถูกต้องตามรูปแบบประเพณี

3.4 สถานที่จอดรถภายในวัดคับแคบจนเกินไปทำให้ญาติโยมที่มาติดต่อหรือมาทำบุญที่วัดเกิดความไม่สะดวก

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.1 ในส่วนที่ให้ความเห็นของพระสังฆาธิการ ปฏิบัติงานได้ไม่มากนักในเรื่องการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและการอบรมในพระธรรมวินัย จรรยามารยาท การปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี ขาดการทำวัตรสวดมนต์ในเมื่อพ้นการจำพรรษาแล้ว ดังจะเห็นได้ทั่ว ๆ ไปของวัดในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การเผยแพร่ธรรมะ โดยการจัดให้มีการเทศน์ หรือแม้แต่การบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนามีน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า วันเวลาที่ผ่านไปทางผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่สามารถจัดการบริหารได้อย่างเต็มที่ ในการเผยแผ่หลักธรรม คือการจัดการเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาได้

5. ด้านการสาธารณูปการ

5.1 ในส่วนที่แสดงความคิดเห็น พบว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติงานอยู่ในระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยมีความขัดแย้งเป็นตัวปัญหา ในเรื่องมาจากการพัฒนาวัด การก่อสร้างศาสนวัตถุ เป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างวัดกับชาวบ้าน บางแห่งเกิดความขัดแย้งลุกลามกับชาวบ้านอย่างใหญ่โต ก็เป็นเพราะการสาธารณูปการ ในเรื่องความสมัครสมานสามัคคีด้วย

5.2 วัดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดการดูแล

5.3 บางวัดมีปัญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บที่ถูกวิถี

5.4 บางวัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากไม่มีการซ่อมแซม

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

6.1 จากการสังเกตดูในพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่ค่อยจะมีภัยธรรมชาติรุนแรง จะมีก็เพียงแต่ปัญหาภัยน้ำท่วม ดังนั้นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติอยู่ในระดับน้อย การช่วยเหลือ

เกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์จึงมีน้อย อาจเป็นเพราะคนชรา คนพิการ และผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการบ้างแล้วประเด็นการป้องกันยาเสพติดให้โทษ บางวัดไม่ได้ตระหนักในเรื่องนี้ เนื่องจากเจ้าอาวาสไม่ใส่ใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชภายใต้การดูแลของ พระศรีปริยัติบดี (เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช ฝ่ายมหานิกาย) ซึ่งได้ปกครองดูแลคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจำแนกตามเขตการปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2559)

ทำเนียบพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช (สังกัดมหานิกาย) 21 อำเภอ 93 ตำบล

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัด	พระสิริคณาจารย์ (รั่น อาริโย)	วัดประดู่พัฒนาราม
เลขาเจ้าคณะจังหวัด	พระครูปลัดณัฐพัชร วชิโร	วัดประดู่พัฒนาราม
รองเจ้าคณะจังหวัด	พระมหาบุญช่วย ปคุโณ (ป.ธ.๙)	วัดแจ้งวรวิหาร
เลขารองเจ้าคณะจังหวัด	พระมหาศิริวัฒน์ ภูริปญฺโญ	วัดสระเกศ กทม.
รองเจ้าคณะจังหวัด	พระมหาจรูญศักดิ์ โฆสิตภาณี	วัดมะนาวหวาน
เลขารองเจ้าคณะจังหวัด	พระครูปลัดณัฐพัชร วชิโร	วัดมะนาวหวาน

เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอจุฬาภรณ์

เจ้าคณะอำเภอ จุฬาภรณ์	พระครูโพธยานุรักษ์ (ชาติชาย)	วัดโพธิวงศาราม
เลขาเจ้าคณะอำเภอ	พระปลัดสำราญ ธมมวโร	วัดสมควร
เจ้าคณะตำบล ทุ่งโพธิ์	พระครูปริยัติกิจสุนทร	วัดแร่ราฎร์สุทัศ
เจ้าคณะตำบล สามตำบล	พระครูโฆษิณสรกิจ	วัดวังข้อง

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมติของมหาเถรสมาคม ทั้งยังต้องยึดมั่นพระธรรมวินัย เพราะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม ประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าตามหลักพระสัทธรรมคำสอน ซึ่งการบริหารงานของคณะสงฆ์เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ โดยตรงใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก (ฉีดอิ่ม) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า 1. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้ง 6 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง มีการวางแผนงานรวมถึงมีการกำหนดนโยบายและมีการบริหาร 2) ด้านการศาสนศึกษา มีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุและสามเณร 3) ด้านการเผยแผ่ มีการเอาใจใส่ เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งมั่นอยู่ในหลักคำสอนทางพุทธศาสนา 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาศึกษาและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ 5) ด้านสาธารณสงเคราะห์มีการช่วยเหลือสังคมทั้งความคิด และกำลังทรัพย์ในด้าน ต่าง ๆ 6) ด้านการสาธารณูปการ มีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน เช่น อบรม บรรยายธรรมให้แก่คนในชุมชน มีความสามัคคีกันช่วยกันสอดส่องดูแล อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย 2. ด้านปัญหาและแนวทางแก้ไขประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราชมีดังนี้ 1) ปัญหาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คณะสงฆ์ธรรมยุตแม้จะมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนงานในการทำงานแล้วก็ตามแต่เป็นการกำหนดนโยบายแบบรูปธรรมมากว่าการปฏิบัติงาน และการใช้งานบุคคลากรก็ไม่ตรงตามกับงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ พระสังฆาธิการผู้ปกครองบางท่านไม่มีความรู้ในด้านการบริหารงานคณะสงฆ์อย่างชัดเจน 2) แนวทางแก้ไข ควรมีการวางแผนงานในการทำงานอย่างชัดเจน มีการคัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมเกี่ยวกับงาน ควรมีการแต่งตั้งกรรมการในการทำงานด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์

พระครูสิทธิวชิรโสภิต (ประสิทธิ์ สมฺมาปญฺโญ) (2562, หน้า 86) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย อมโร)” ผลการศึกษา พบว่า 1. ภาวะผู้นำเป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ร่วมใจกันดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว สวนภาวะผู้นำ ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำแนวพุทธจะเป็นผู้มีหลักธรรมในการเป็นผู้นำ เช่น หลักในการครองตน ด้วยหลักพรหมวิหารและครองงานด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ดังในงานวิจัยนี้ที่ได้ศึกษาหลักทุติยปาปณิกธรรม 2. พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย อมโร) มีการบริหารจัดการเริ่มต้นจากการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันก่อน เป็นผู้นำในการฟื้นฟูสำนักเรียนบาลีขึ้นในวัด เป็นผู้วางแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เป็นผู้นำในการจัดตั้งโรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์เป็นแห่งแรก เป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนนิธิศึกษาสำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาของวัดคูยางและเด็กก่อนเกณฑ์ เป็นผู้เขียนหลักธรรมเตือนใจ แกพุทธศาสนิกชนในโอกาสและวาระต่าง ๆ และเป็นพระมหาเถระ นักพัฒนา นักคิด นักออกแบบเสนาสนะภายในวัด จัดหมวดหมู่สังฆาวาสพุทธาวาสอย่างเป็นระบบ 3. ภาวะผู้นำในการประยุกต์ใช้หลักทุติยปาปณิกธรรมของพระธรรมภาณ พิลาส (อดุลย อมโร) ในการบริหารจัดการคณะสงฆ พบว่า 3.1 ด้านการปกครอง พระธรรมภาณพิลาส เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย ในการปกครอง ที่มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน มีการกระจายอำนาจการปกครอง การสร้างค่านิยมที่ดี การส่งเสริมท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุน การทำงานเป็นทีมีการมีความยุติธรรมในการแกไขอธิกรณ์โดยมุ่งเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อย มีความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา 3.2 ด้านศาสนศึกษา พระธรรมภาณพิลาสเป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรได้มีความรู้อย่างแตกฉานเพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ จึงได้มีการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งด้าน ภาคปริยัติธรรม คือ บาลีและนักธรรมและในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการ 3.3 ด้านการเผยแผ่พระธรรมภาณพิลาสได้มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาโครงการครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ซึ่งเน้นการเผยแผ่เชิงรุกและได้สร้างแรงบันดาลใจให้แกเจ้าคณะพระสังฆาธิการพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองจังหวัดกำแพงเพชรให้มีความสามารถในการสื่อสารและเทคนิควิธีการ ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจา 3.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์พระธรรมภาณพิลาสสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเพื่อคุณภาพประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และยังทำให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจากที่ได้ศึกษานำมาอบรมสั่งสอนแกเด็ก เยาวชนและประชาชน 3.5 ด้านการสาธารณูปการพระธรรมภาณพิลาสมีนโยบายให้คณะสงฆ์การดูแล รักษาและพัฒนาศาสนสมบัติ รวมถึงอนุรักษ์โบราณสถานและจัดทำแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ 3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์พระธรรมภาณพิลาสได้ส่งเสริมกิจการสาธารณะประโยชน เช่น โครงการวัดช่วยวัด โครงการส่งเงินสมทบทุนมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งความสำคัญในการอนุรักษ์ศาสนสถานไว้ให้ชนรุ่นหลังด้วย

พีระศิลป์ บุญทอง (2561, หน้า 1-12) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัย พบว่า 1) การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปส่วนบุคคลของคณะสงฆ์ในภาคใต้ผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 191 รูป พบว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ อายุ 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 122 รูป คิดเป็นร้อยละ 63.87 และอายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.62 จำแนกตามพรรษา ส่วนใหญ่ 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 117 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.26 และต่ำกว่า 10 พรรษา มีจำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.42 จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ ส่วนใหญ่ ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 82 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.93 และ

ระดับอนุปริญญา มีจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.14 จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ส่วนใหญ่ นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 164 รูป คิดเป็นร้อยละ 85.86 นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.33 และนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.81 จำแนกตามวุฒิการศึกษา สายพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ส่วนใหญ่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 117 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.25 และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.38 2) การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้มีระดับการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการอำนวยการ รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแล ส่วนด้านการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4) ปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการควบคุมดูแล รองลงไป ได้แก่ ด้านการอำนวยการ ด้านการงบประมาณ และด้านการจัดองค์การ ตามลำดับตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมได้ร้อยละ 79.30 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .273 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า ด้านการปกครองคณะสงฆ์พระสงฆ์ควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกันเมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้อง ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ควรเสียสละดูแลพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด การบริหารงานของพระสงฆ์ ควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและฝ่ายบ้านเมือง พระสงฆ์ควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด ด้านการศาสนศึกษาควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่างเพียงพอกับจำนวนพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระสงฆ์ได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี พระสงฆ์ควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน ควรมีการศึกษาดูงาน เช่น วัด ที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อเป็นแรงจูงใจ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนรัฐบาลควรสนับสนุน

การปรับปรุงวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน และรัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ควรมีศูนย์การศึกษาสงเคราะห์ให้มากขึ้น ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์ควรมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว พระสงฆ์ควรอยู่ในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณ ธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา ด้านการสาธารณูปการพระสงฆ์ควรเป็น แบบอย่างที่ดีในการ ปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจที่สงบ การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัด พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การก่อสร้างใด ๆ ควร เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ควรก่อสร้างกำแพงวัด เพื่อแบ่งเขตวัดอย่างชัดเจน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางที่ถูกที่ ควรในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ควรให้การ ช่วยเหลือในสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน รัฐหรือวัดควรจัด สวัสดิการค่ารักรักษาพยาบาลแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์ควรเป็นศูนย์รวมใน การสร้างสามัคคีธรรมใน ชุมชน พระสงฆ์ไม่ควรสะสมวัตถุมากไป ต้องรู้จักเอื้อเฟื้อชุมชนอย่างชัดเจนและทั่วถึง

พระวิสิษฐ์ ภทฺทจาโร (คำศักดิ์) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการปกครองเป็นไปตามกรอบที่ทางมหาเถรสมาคมได้มีการตั้งเอาไว้พร้อมกับมีการแบ่งหน้าที่ให้ช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในการบริหารงาน ด้านการเผยแผ่ก็ได้ให้ความร่วมมือกันในการทำงานโดยได้มีการนำเอาโครงการต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำงาน คือ โครงการพระธรรมทูต และหมู่บ้านศีล 5 ด้านศาสนศึกษาได้ให้การสนับสนุนด้านเรื่องของการศึกษาอย่างเต็มที่โดยมีการนำพระสอนศีลธรรมไปช่วยในถ่ายทอดการให้ความรู้ และก็ยังมีวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นตัวต่อยอดในการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้มีการช่วยสงเคราะห์ให้แก พระสงฆ์สามเณร รวมไปถึงเด็กเยาวชนทั้งหลายเป็นอย่างมาก ในการสงเคราะห์ด้านทุนการศึกษากับอุปกรณ์การเรียน ด้านสาธารณสงเคราะห์มีความร่วมแรงร่วมใจกันเป็นอย่างดีในการช่วยเหลือแกผู้ที่ได้รับความเดือนร้อนโดยมีการตั้งกติกาในการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ด้านสาธารณูปการมีการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามหลักประเพณีล้านนาทางภาคเหนือ พรอมกับมีความอดทนสูงในการทำงานแต่ละครั้งที่จะต้องใช้ระยะเวลาของการทำงานที่มีความยาวนาน 2. กลไกการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า พระสังฆาธิการได้มีการนำเอากลไกต่าง ๆ เข้ามาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ประกอบด้วย สมรรถนะการมุ่ง

ผลสัมฤทธิ์ได้นำเอากลไกการทำงานอย่างมีระบบ สมรรถนะการบริการที่ดีได้นำเอากลไกการทำงานแบบเชิงรุก สมรรถนะ ความร่วมแรงร่วมใจได้นำเอากลไกการมีส่วนร่วมในการทำงาน สมรรถนะการสั่งสม ความเชี่ยวชาญ ได้นำเอากลไกการมีแผนยุทธศาสตร์ในการทำงาน และสมรรถนะการมีจริยธรรม ได้นำเอากลไกการปฏิบัติหน้าที่ไปตามสุจริต เข้ามาช่วยในการทำงาน 3. การเปลี่ยนแปลงในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ทำให้พระสังฆาธิการได้มีการบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ และมีการแบ่งโครงสร้างในการทำงานอย่างชัดเจน โดยมีการทำงาน ในรูปแบบปฏิบัติการเชิงรุกพร้อมมีเอกภาพกับความเข็มแข็งในการทำงานร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างความสุจริตธรรมเป็นไปตามหลักของกฎหมายพร้อมกับหลักศีลธรรมอันดีงามในการทำงานแต่ละด้านได้

พระมหาวรวัฒน์ อภินนฺโท และคณะ (2560, หน้า ก) ได้ศึกษาในเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาส พระภิกษุและผู้อาศัยอยู่ในวัด จำนวน 22 รูป/คน และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ผลการวิจัย พบว่า บริบทของประเทศอินเดียประชาชนยอมรับวิปัสสนากรรมฐาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของการพัฒนาจิต รัฐบาลให้เสรีภาพกับการนับถือศาสนาซึ่งขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคลสภาพปัจจุบันพระภิกษุที่เผยแผ่ศาสนามีจำนวนไม่เพียงพอ พระภิกษุบางรูปยังมีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อการ หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใช้รูปแบบการบริหารตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครอง ด้านการเผยแผ่ มีพระธรรมทูตทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมแก่ชาวอินเดีย ชาวต่างประเทศ และชาวไทยพุทธที่ไปแสวงบุญที่สังเวชนียสถานด้านการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการศึกษาสงเคราะห์มีการสอนภาษาไทยให้กับชาวอินเดียด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ ด้านสาธารณูปการ มีการบูรณวัด ซ่อมแซมวัดและถนนสาธารณะ

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ (2551, หน้า 104) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ :ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรจะกำหนดเป็นตารางการทาวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาท าวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน

พระบัณฑิต ญาณธีโร (สุธีระตฤษณา) (2552, หน้า 87) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺ

โต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค 2 และเพื่อประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) จำ 2 ชุด สำหรับสัมภาษณ์พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักปาปณิกธรรม 3 หลักอคติ 4 หลักพรหมวิหารธรรม 4 หลักสังคหวัตถุธรรม 4 หลักสัปปุริสธรรม 7 หลักทศพิธราชธรรม 10 หลักราชสังคหวัตถุ 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักสิงคาลกสูตรและหลัก อปริหานิยธรรม 7 ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค 2 ทั้ง 6 ด้านที่โดดเด่น ได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาล ใจสอดคล้องกับภาวะผู้นำตามทฤษฎี ตะวันตก ได้แก่ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักปาปณิกธรรม 3 และยังมีหลักธรรมของผู้นำที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม 7 หลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ไทยสามารถนำภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เกี่ยวกับผู้นำในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักปาปณิกธรรม 3 หลักสัปปุริสธรรม 7 หลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักสังคหวัตถุธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ผู้นำคณะสงฆ์ไทยในระดับต่างๆ ควรมีภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อที่จะสร้างวิสัยทัศน์ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คณะสงฆ์ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์โชตินฺธโร) (2553, หน้า 96) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลหลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธ ศาสนา ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง การ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้อง ถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนามี 6 ฝ่าย คือ 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการและ6) การสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้

พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางการปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ควรอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ตามมาตราที่ 3 การบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (2553, หน้า 95) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และเมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า 1) ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 2) ด้านการบริหารและการปกครอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 3) ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 4) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61

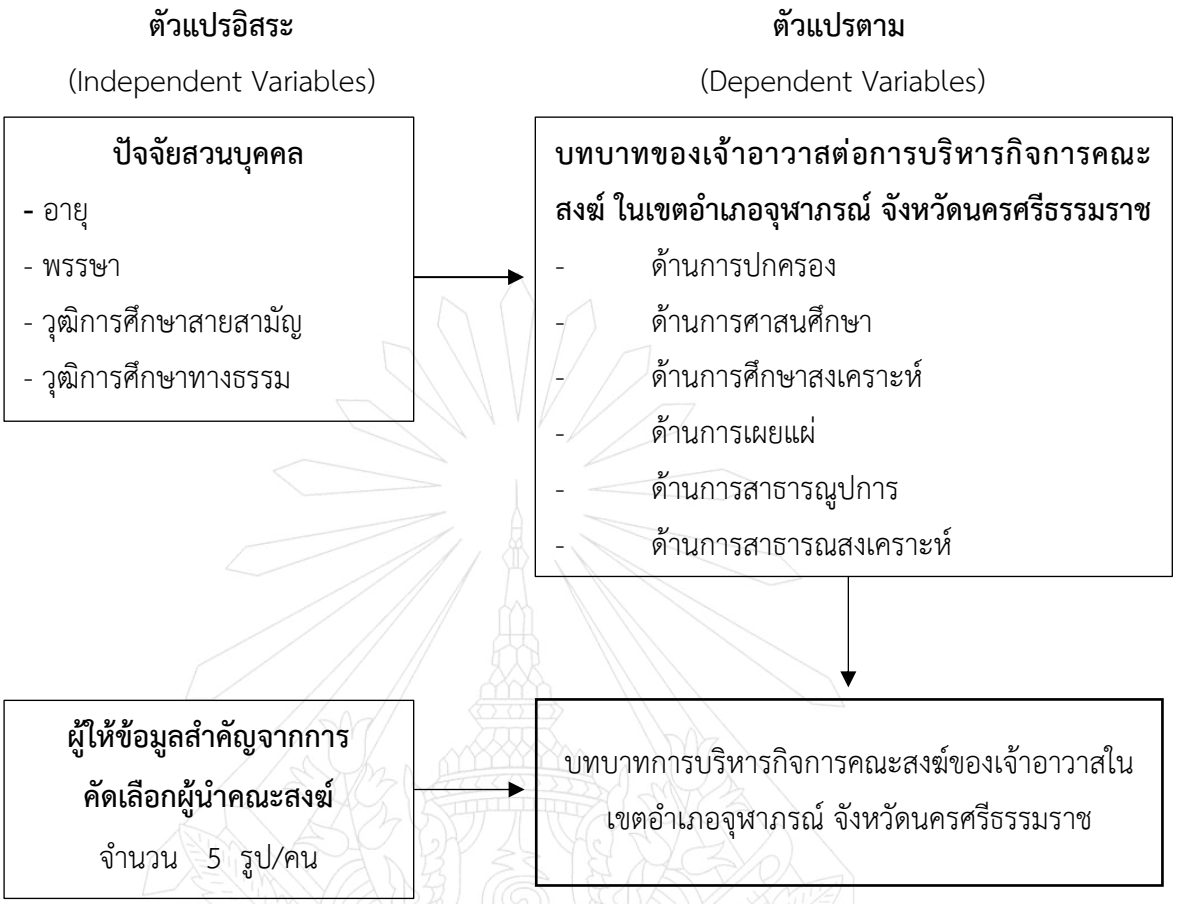
พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สนฺติกโร) (2554, หน้า 145-146) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านการปกครอง พระ สังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 (2) ด้านการศาสนศึกษา พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทการ ปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการมีบทบาทการ ปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 (5) ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28

สรุปได้ว่า จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น จะต้องประกอบไปด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งแต่ละด้านนั้นจำเป็นทุกด้านเพราะหากขาดด้านใดด้านหนึ่งไปแล้วจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่พระสังฆาธิการจะมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องบริหารให้ครบทุกด้าน การดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องมีการบริหารหรือการปกครองที่มีประสิทธิภาพ

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้แนวคิดพระบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้นดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2550, หน้า 8-10) และผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหางานคณะสงฆ์หลายเล่ม นำมาผสมผสาน สังเคราะห์ วิเคราะห์ สรุปความได้ว่า ปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส ในเขตปกตรองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย 6 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยมี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ระยะเวลาเป็นเจ้าอาวาส เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “**บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช**” โดยผู้วิจัยเขียนกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกผู้นำคณะสงฆ์	แนวทางการพัฒนา**บทบาทของเจ้าอ** **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเข**

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด และได้กำหนดแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 15 วัด/สำนักสงฆ์ (ข้อมูลจาก : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช) (สังกัดมหานิกาย)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 เชิงปริมาณ ได้แก่ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมด 160 รูป ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมด

3.2.2 เชิงคุณภาพ ศึกษาจากพระสังฆาธิการ ได้แก่ ประชากรได้คัดเฉพาะเจาะจงสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป คือ

1. เจ้าคณะอำเภอจุฬาภรณ์	พระครูโพธยานุรักษ์ (ชาติชาย)	วัดโพธิวงศาราม
2. เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์	พระครูสิริวัณณาภรณ์	วัดเทพพนมเชือด
3. เจ้าคณะตำบลทุ่งโพธิ์	พระครูปริยัติกิจสุนทร	วัดแร่ราฎร์สุทัศ
4. เจ้าคณะตำบลสามตำบล	พระครูโฆษิณสรกิจ	วัดวังฆ้อง
5. เจ้าคณะตำบลร่อนพิบูลย์	พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช	วัดสุวรรณรังษี

โดยใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกผู้ที่มีความรู้ด้านการบริหาริหารของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ใช้การสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 101) คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากร คือ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ออกเป็น 1 อำเภอ ซึ่งมีวิธี คือ เลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้หาขนาดไว้แล้ว 160 รูป ดังตารางที่ 3.1 จากนั้นเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 160 รูป แล้วเพื่อต้องการให้ประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน จึงทำการเลือกแบบเจาะจง Purposive Sampling) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554 หน้า 98) มีวิธีการคือ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามทั้งหมดที่มี

3.2.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 98) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากพระภิกษุที่เป็นตัวแทนคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 รูป

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร จำนวนตามเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย

ที่	เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอจุฬาภรณ์มหานิกาย	ประชากร
1.	วัดสำนักขัน	27
2.	วัดโพธิวงศาราม	19
3.	วัดแร่ราฎร์สุทัศ	13
4.	วัดวังข้อง	10
5.	วัดสมควร	12
6.	วัดชะอวด	12
7.	วัดดอนอินทนิน	7
8.	วัดเจริญบุญเขต	8
9.	วัดสุทัศน์เทวเสถียร	9
10.	วัดสุกการาม	6
11.	วัดทุ่งบก	8
12.	วัดมงคลสุภาราม	6
13.	วัดควนแดงบน	8

14.	วัดป่าโทก	5
15.	สำนักสงฆ์เหนือคลอง	5
	รวม	160

ที่มา : สำนักงานเลขาเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช รายงานสรุปจำนวนพระสังฆาธิการ ณ วันที่ 30 เดือนสิงหาคม 2564

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม สามารถแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแบบสอบถามบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี 6 ด้าน จำนวน 28 ข้อ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ดังนี้

มีบทบาทมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
มีบทบาทมาก ให้ 4 คะแนน
มีบทบาทปานกลาง ให้ 3 คะแนน
มีบทบาทน้อย ให้ 2 คะแนน
มีบทบาทน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามกลุ่ม ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 แปลความได้ว่า มีบทบาทมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 แปลความได้ว่า มีบทบาทมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 แปลความได้ว่า มีบทบาทปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 แปลความได้ว่า มีบทบาทน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 แปลความได้ว่า มีบทบาทน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. เป็นข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เป็นแบบสัมภาษณ์บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายหรือกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมชัดเจนตรงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เขียนนิยามปฏิบัติการให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละลักษณะที่ต้องการวัดและสร้างข้อคำถามตามที่นิยามไว้

4. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ทำการหาความเที่ยงตรงโดยนำแบบสอบถามที่สร้างไปเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อที่ 4 ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 รูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อที่ 5 มาจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3.4.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสร้างเครื่องมือ

2. กำหนดแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

3. ศึกษาเอกสาร ตำรา และข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. นำข้อมูลประกอบสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการศึกษา

5. ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (Expects) ตรวจสอบความถูกต้องเทียงตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหากับอาจารย์ที่ปรึกษา

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

7. ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นำเรียนเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามด้วยตัวเอง โดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในการตอบแบบสอบถามก่อนและให้ลงมือตอบแบบสอบถาม

3. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามให้กลุ่มตัวอย่างลงมือตอบแบบสอบถามแล้วก็ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยการ เตรียมศึกษาข้อมูลด้านเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา จากนั้นจึงลงสำรวจพื้นที่ครั้งแรก นอกจากนี้ยังเตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลอื่นๆ อีก เช่น สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยจะทำการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย บทความ จดหมายเหตุและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ในการศึกษาภาคสนามครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Source) ผู้วิจัยจำเป็นต้องสำรวจพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้นก่อนลงมือปฏิบัติการวิจัยภาคสนามจริง และมีวิธีในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. การสัมภาษณ์ (Interviews) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมาแล้ว และตรวจสอบโดยผู้เชียวชาญผู้วิจัยได้กำหนดทำการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะมีแนวคำถามในการเข้าไปสัมภาษณ์ตามที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า (Interview Guide) แต่แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. เมื่อได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด สร้างคู่มือลงรหัสนำข้อมูลลงรหัส จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ลงรหัสเรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

2.1 การให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถาม ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยวิธีการของลิเคิร์ท มี 5 ระดับดังนี้ (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2548, หน้า 50)

ระดับ 5 หมายถึง มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาก
ระดับ 3 หมายถึง มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์น้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์น้อยที่สุด

2.2 นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยประชากร **(μ)** แล้วแปลความหมายโดยวิธีการของเบสท์ (Best) ดังนี้

3.67 – 5.00 หมายถึง มีบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับมาก

2.34 – 3.66 หมายถึง มีบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับปานกลาง

1.00 – 2.33 หมายถึง มีบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับน้อย

2.3 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่อทราบการกระจายของข้อมูลรายข้อ

3. วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ประชากรเสนอแนะโดยรวบรวมข้อพรรณนาความ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลจากภาคสนามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว

2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยแยกแยะตามประเด็นที่ศึกษา โดยหาสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่ต่างกัน หรือสิ่งที่สัมพันธ์กันขององค์ความรู้เกี่ยวบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิเคราะห์ข้อมูลการสรุป อภิปรายและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นำข้อสรุปมาสังเคราะห์เชื่อมโยงสู่ภาพรวม และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของ การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และมีภาพประกอบด้วย

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับค่าสถิติดังนี้

3.7.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ค่าความตรงเชิงโครงสร้างโดยหาความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นก็เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้น ข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นควรตัดออกไปหรือนำไปปรับปรุงแก้ไข (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2548, หน้า 50)

2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์เอลฟา (α –Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1-\frac{\sum s_i^2}{s_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อคำถาม

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของข้อคำถามแต่ละข้อ

s_t^2 แทน ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3.7.2 สถิติพื้นฐาน (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554, หน้า 69) ดังนี้

1) หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{a}{n} \times 100$$

เมื่อ a แทน ความถี่ที่ต้องการเปรียบเทียบ

n แทน จำนวนทั้งหมด

2) ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$\mu = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i}{n}$$

เมื่อ μ แทน ค่าเฉลี่ยประชากร

ΣX_i แทน ผลรวมของคะแนนของประชากร

n แทน จำนวนประชากร

3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (นัชนก ทองเกิด, 2554, หน้า 71)

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}(X_i-\mu)^2}{n}}$$

เมื่อ σ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

X_i แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละคน

μ แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

n แทน จำนวนประชากรทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถาม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดความเข้าใจตรงกันในแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

μ แทนค่า ค่าเฉลี่ย (Mean)

σ แทนค่า ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางโดยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
25-35 ปี	50	31.30
36-45 ปี	39	24.40
46-55 ปี	41	25.60
56 ปีขึ้นไป	30	18.80
รวม	**160**	**100.00**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 25-35 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.30 มีอายุ 36-45 ปี จำนวนทั้งสิ้น 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.40 มีอายุ 46-55 ปี จำนวนทั้งสิ้น 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.60 และมีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.80 น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
1-5 พรรษา	68	42.50
6-10 พรรษา	46	28.80
11 พรรษาขึ้นไป	46	28.80
รวม	**160**	**100.00**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพรรษา 1-5 พรรษา จำนวนทั้งสิ้น 68 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมามีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวนทั้งสิ้น 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.80 มีพรรษา 11 พรรษาขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.80

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	55	34.40
มัธยมศึกษา	51	31.90
ปริญญาตรี	31	19.40
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	23	14.40
รวม	**160**	**100.00**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 55 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.90 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.40 และมีการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.40

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	79	49.40
นักธรรมชั้นโท	52	32.50
นักธรรมชั้นเอก	29	18.10
รวม	**160**	**100.00**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวนทั้งสิ้น 79 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.40 รองลงมามีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นโท จำนวนทั้งสิ้น 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.50 และมีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวนทั้งสิ้น 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.10

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการปกครอง	4.45	0.47	มาก
2. ด้านการศาสนศึกษา	4.40	0.52	มาก
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.39	0.58	มาก
4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	4.36	0.58	มาก
5. ด้านสาธารณูปการ	4.36	0.58	มาก
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.34	0.57	มาก
รวม	**4.38**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก (μ = 4.38)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.45) รองลงมา คือ ด้านการศาสนศึกษา (μ = 4.40) ส่วนด้านด้านสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.34)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง

ด้านการปกครอง	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปี	4.63	0.53	มากที่สุด
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณร ภายในวัด	4.47	0.58	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด	4.37	0.58	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดประจำเดือนหรือวันธรรมสวนะ	4.38	0.59	มาก
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด	4.39	0.60	มาก
รวม	**4.45**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก (μ = 4.45)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.63) รองลงมาคือ บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณร ภายในวัด มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.47) และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.37)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านด้านการศาสนศึกษา

ด้านการศาสนศึกษา	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง	4.42	0.59	มาก
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ (ในแต่ ละปี)	4.40	0.60	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม	4.36	0.56	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมหรือบาลี	4.38	0.60	มาก
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ	4.44	0.60	มาก
รวม	**4.40**	**0.52**	**มาก**

จากตารางที่ 4.7 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก (μ = 4.40)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.44) รองลงมาคือ บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.42) และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.36)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละชั้นเรียน	4.35	0.61	มาก
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน	4.41	0.59	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ พระภิกษุและสามเณร	4.42	0.63	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน	4.42	0.63	มาก
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.35	0.62	มาก
รวม	**4.39**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 4.8 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก (μ = 4.39)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณร และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.42) รองลงมาคือ บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.41) และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.35)

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม

ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.37	0.61	มาก
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตรสวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร	4.38	0.63	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ	4.37	0.64	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน	4.34	0.63	มาก
รวม	**4.36**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 4.9 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม อยู่ในระดับมาก (μ = 4.36)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.38) รองลงมา บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.37) และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.34)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ

ด้านสาธารณูปการ	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม	4.33	0.63	มาก
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย	4.34	0.62	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ	4.33	0.63	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม	4.33	0.64	มาก
รวม	**4.36**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 4.10 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก (μ = 3.37)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.34) รองลงมาคือ บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ย (μ = .33) และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.33)

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์

ด้านสาธารณสงเคราะห์	ระดับบทบาท		
	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	4.36	0.63	มาก
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารกำหนดการวางแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน	4.33	0.61	มาก
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์และอุปกรณ์การแพทย์	4.31	0.62	มาก
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ	4.37	0.62	มาก
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ	4.34	0.65	มาก
รวม	**4.34**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 4.11 พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก (μ = 3.37)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.37) รองลงมาบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.36) บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์และอุปกรณ์การแพทย์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (μ = 4.31)

ตอนที่ 3 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าความถี่ปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	ความถี่
	1. ด้านการปกครอง	
1.	พระภิกษุมาจากที่ต่าง ๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกัน ตลอดทั้งมีจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดขึ้นได้ แต่ยังขาดผู้ตัดสิน หรือปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง รองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มีภารกิจมาก	15
2.	พระภิกษุไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา	13
3.	พระภิกษุยังมีบางส่วนที่ยังติดทางโลกอยู่บ้าง	9
	รวม	**37**
	2. ด้านการศาสนศึกษา	
1.	พระภิกษุ สามเณรไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควรหรือเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถของตนเอง	17
2.	พระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ	13
3.	ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง	10
	รวม	**40**
	3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	
1.	กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน	13
2.	ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน	11
3.	ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม	9
	รวม	**33**

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	ความถี่
	4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	
1.	คณะพระวิทยากร มีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่	15
2.	การประสานงานกับหน่วยงานทั้งในวัดและนอกวัดยังได้ไม่ดีเท่าที่ควร	11
3.	ไม่มีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ	9
	รวม	**35**
	5. ด้านสาธารณูปการ	
1.	ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน	16 15
2.	ระบบน้ำ ไฟยังไม่ดีเท่าที่ควรและยังไม่เพียงพอในเวลาที่ญาติมาปฏิบัติมาก ๆ	
	รวม	**34**
	6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	
1.	ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน	18
2.	หน่วยงานที่ได้รับการช่วยเหลือจากวัดยังมีจำนวนน้อยอยู่	14
	รวม	**32**

จากตารางที่ 4.12 จากความเห็นในปัญหา อุปสรรคของพระภิกษุในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการปกครองและการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการและผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะอำเภอในการดูแลคณะสงฆ์ในแต่ละวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ด้วยหลักสารณียธรรมและสามัคคีธรรมเป็นต้น ตามกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคม และมีการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้เรียนภายนอกสำนักเรียนด้วย และร่วมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาล่าเรียนวิชาที่เป็นประโยชน์แก่การประกาศพระพุทธศาสนาอีกด้วย มีการให้การศึกษาอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่จะอำนวยประโยชน์เกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชน ตลอดถึงการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนและการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ปัจจัยและอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นรูปดีของสังคมและประเทศชาติ

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าความถี่แนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับที่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
	1. ด้านการปกครอง	
1.	ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจและปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา	15
2.	ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา	11
3.	ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยให้มากที่สุด โดยไม่มีเส้นสาย ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด	8
	รวม	**34**
	2. ด้านการศาสนศึกษา	
1.	ควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์ และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เป็นนักเรียน	13
2.	ควรมีการแบ่งภาระหน้าที่ของผู้ที่กำลังศึกษาให้มีเวลาดูหนังสือและเตรียมสอบและจัดหาวิธีการพิเศษเพื่อช่วยนักเรียนผู้มีเวลาในการเรียนน้อยให้ได้รับความรู้ มีกำลังใจ มีโอกาสอบได้มากขึ้น	11
3.	ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้	10
	รวม	**33**
	3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	
1.	ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน	14
2.	ทางวัดควรมีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน	11
3.	ควรการแต่ตั้งให้มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม	8
	รวม	**33**

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ลำดับที่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
	4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	
1.	ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	13
2.	ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด	10
3.	ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ	7
	รวม	**30**
	5. ด้านการสาธารณูปการ	
1.	ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสกอุบาสิกามีให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน	19
2.	ควรมีการจัดระบบน้ำ ไฟยังให้เพียงพอและสะอาดและปลอดภัยแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม	12
	รวม	**31**
	6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	
1.	ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาถ่ายทอดในสิ่งที่เป็นความจริง	12
2.	ควรขยายการช่วยเหลือหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น	11
	รวม	**32**

จากตารางที่ 4.13 พระภิกษุในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มากที่สุดคือ ด้านการปกครอง ได้แก่ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์เจริญภาวนา ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยให้มากที่สุด โดยไม่มีเส้นสาย ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด รองลงมาคือ ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ ควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์ และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแล

พระภิกษุ สามเณรผู้เป็นนักเรียน ควรมีการแบ่งภาระหน้าที่ของผู้ที่กำลังศึกษาให้มีเวลาดูหนังสือและเตรียมสอบและจัดหาวิธีการพิเศษเพื่อช่วยนักเรียนผู้มีเวลาในการเรียนน้อยให้ได้รับความรู้ มีกำลังใจมีโอกาสอบได้มากขึ้น ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้ น้อยที่สุดคือด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ได้แก่ ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

สรุปเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรค ที่มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ พระภิกษุสามเณรไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควรหรือเต็มกำลังสติปัญญาความสมารถของตนเอง พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง

2. แนวทางแก้ไขปัญหาที่มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการปกครอง ได้แก่ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยให้มากที่สุดโดยไม่มีเส้นสาย ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 รูป ได้แก่

ท่านที่ 1 พระครูโพธยานุรักษ์ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโพธิวงศาราม เจ้าคณะอำเภอจุฬาภรณ์ สถานที่สัมภาษณ์ วัดโพธิวงศาราม หมู่ที่ 1 หมู่บ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80130 วันเวลาที่สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 12 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 เวลา 14.30 น.

ท่านที่ 2 พระครูสิริวรรณาภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเทพนมเชือด เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์ สถานที่สัมภาษณ์ วัดเทพนมเชือด หมู่ที่ 7 หมู่บ้านเทพนมเชือด ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วันเวลาที่สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 12 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 เวลา 13.00 น.

ท่านที่ 3 พระครูปริยัติกิจสุนทร ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดแร่ราษฎร์สุทัศน์ เจ้าคณะตำบลทุ่งโพธิ์ สถานที่สัมภาษณ์ วัดแร่ราษฎร์สุทัศน์ หมู่ที 2 หมู่บ้านโคกแร่ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วันเวลาที่สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 12 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 เวลา 14.15 น.

ท่านที่ 4 พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลร่อนพิบูลย์ สถานที่สัมภาษณ์ วัดสุวรรณรังษี ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วันเวลาที่สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 12 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 เวลา 13.35 น.

ท่านที่ 5 พระครูโฆษิตศาสนกิจ ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลนาหมอบุญ สถานที่สัมภาษณ์ วัดวังฆ้อง หมู่ที่ 3 หมู่บ้านวังฆ้อง ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช วันเวลาที่สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ ที่ 13 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 เวลา 09.00 น.

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่ศึกษา 6 ประเด็น

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 ท่าน เกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

1. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์มีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ มีการปกครองดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสาเณร ตลอดถึงศิษย์วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครอง การประชุมระดับพระสังฆาธิการซึ่งมีการประชุมปีละ 1 ครั้งในทุกระดับของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงานของผู้บังคับบัญชาตลอดถึงการไม่กระตือรือร้นในการประสานงานรับรู้ในการบริหารคณะสงฆ์

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสมีความรู้ความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์น้อยจึงทำให้ขาดความเชื่อมั่นต่อพระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ภายในเขตการ

ปกครองคณะสงฆ์เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหาร วัดบางวัดในจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ค่อยมีการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรในวัดประจำเดือนหรือวันธรรมสวนะเลย

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่บวชมาแล้วบางรูปยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมขาดบุคคลากรที่มีความสามารถในการช่วยเหลืองานเจ้าอาวาส พระภิกษุ-สามเณรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถไม่ค่อยได้รับโอกาสที่จะแสดงความสามารถ พระภิกษุและสามเณรบางวัดมีจำนวนมากต้องเข้มงวดในการกวดขัน และพระระดับพระสังฆาธิการยากต่อการพิจารณาตรวจสอบโทษที่ทำผิดพระธรรมวินัย

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ พระภิกษุมาจากที่ต่าง ๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกัน ตลอดทั้งมีจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดขึ้นได้ แต่ยังขาดผู้ตัดสิน หรือปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่มีภารกิจมากไม่ค่อยให้ความอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณร บางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัดจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการมั่วสุมยาเสพติดพอเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะรู้ว่าประวัติพระภิกษุสามเณรว่าอยู่ที่ไหน อยู่จังหวัดอะไร

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่บวชมาแล้วบางรูปยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมขาดบุคคลากรที่มีความสามารถในการช่วยเหลืองานเจ้าอาวาส พระภิกษุไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนาเจ้าอาวาสมีการปกครองดูแลไม่ทั่วถึงแก่ภิกษุ สามเณร ตลอดศิษย์วัดเนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมาก

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การปกครองดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงศิษย์วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครองเจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหารบางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัดจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการมั่วสุมยาเสพติดการประชุมระดับพระสังฆาธิการซึ่งมีการประชุมปีละ 1 ครั้งในทุกระดับของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงาน

2. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษามีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการอบรมพระภิกษุและสามเณรมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในด้านการเรียนนักธรรมบาลีทำให้ต้องไปเรียนที่วัดอื่นและไม่มีการอบรมครูพระทำให้เกิดการคลาดแคลนครูพระที่จะทำหน้าที่ในการสอนหนังสือทั้งในแผนกบาลีและแผนกธรรมขาดหลักสูตรในการสอนพระบวชใหม่ บวช7 วัน สอนอะไร บวช 20 วัน สอนอะไร และบวช 3 วันสอนอะไร

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ การขาดทุนเล่าเรียน ยังเป็นปัญหาต่อเนื่องจากความยากจน และนำไปสู่การขาดการเหลียวแลจากภาครัฐในการจัดการหาทุนเล่าเรียน มีผลกระทบไปถึงผู้ปกครองที่จะให้บุตรเล่าเรียนไปจนถึงระดับปริญญา เมื่อผู้ปกครองอ่อนแอเพราะความยากจนจึงหวังพึ่งองค์กรทางการศาสนา แต่ทางคณะสงฆ์เองมีผลกระทบจากงบประมาณด้านการศึกษาจากภาครัฐเช่นกัน

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาส่วนใหญ่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา คือ ทุนสนับสนุนและการนำโอกาสการให้ความรู้แก่ประชาชนที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสอนให้นำปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ยังมีไม่มาก

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ พระภิกษุ-สามเณร ขาดทุนในการศึกษาในระดับสูง ๆ,พระภิกษุ-สามเณรควรจะได้รับโอกาสได้แสดงบทบาทมากขึ้น,ควรศึกษาปรับปรุงตำราใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันผู้เข้ามาบวชไม่ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจังเพียงแต่บวชตามประเพณีเท่านั้น

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ กองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ เด็กเรียนดีและยากจนมักจะขาดทุนในการศึกษา และการติดต่อประสานความร่วมมือระหว่างวัดกับสถานศึกษากันยังมีน้อยและยังห่างเหินจากวัดพระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ระบบการศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังไม่ชัดเจน ผู้ที่เข้ามาบวชไม่ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจังเพียงแต่บวชตามประเพณีเท่านั้น กองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ เด็กเรียนดีและยากจนมักจะขาดทุนในการศึกษา และการติดต่อประสานความร่วมมือระหว่างวัดกับสถานศึกษากันยังมีน้อยและยังห่างเหินจากวัดพระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

3. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ การส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในเขตการปกครองคระสงฆ์ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษา จึงทำให้เกิดปัญหาแก่เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะใช้เงินตนเองให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่นักเรียนผู้ด้อยโอกาส โดยให้การสนับสนุนได้ไม่มากเท่าที่ควร การมอบทุนให้นักเรียนมีปัญหาอยู่ที่ ทุนที่นักเรียนได้รับเป็นเงินจำนวนน้อยซึ่งไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเต็มที่

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุนในการศึกษา ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน เจ้าอาวาสใช้เงินตนเองให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่นักเรียนผู้ด้อยโอกาส โดยให้การสนับสนุนได้ไม่มากเท่าที่ควร

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน การส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษา การมอบทุนยังไม่ต่อเนื่อง อย่างน้อยควรส่งให้จบปริญญาตรีทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อนและยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่มีน้อยมาก พระภิกษุและสามเณรจึงไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่นัก ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน หรือแม้แต่การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังขาดแคลนผู้สนับสนุนในด้านปัจจัยและบุคลากรในการดำเนินการสงเคราะห์ จึงมีน้อยค่อนข้างจำกัดเรื่องงบประมาณมาก

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาการขาดทุนเล่าเรียน ยังเป็นปัญหาต่อเนื่องจากความยากจน และนำไปสู่การขาดการเหลียวแลจากภาครัฐในการจัดการหาทุนเล่าเรียน มีผลกระทบไปถึงผู้ปกครองที่จะให้บุตรเล่าเรียนไปจนถึงระดับปริญญา เมื่อผู้ปกครองอ่อนแอเพราะความยากจนจึงหวังพึ่งองค์กรทางการศาสนา แต่ทางคณะสงฆ์เองก็มีผลกระทบจากงบประมาณด้านการศึกษาจากภาครัฐเช่นกัน

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษาการมอบ

ทุนให้นักเรียนมีปัญหาอยู่ที่ทุนที่นักเรียนได้รับเป็นเงินจำนวนน้อยซึ่งไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเต็มที่

4. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรมมีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสจะมุ่งเน้นไปทางพิธีกรรมเสียมากกว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนามีค่อนข้างน้อยและวัดส่วนใหญ่ในเขตการปกครองขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่ด้วย คณะพระวิทยากร มีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มทียังขาดแคลนงบประมาณจากสำนักงานพุทธศาสนาในการเผยแผ่

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ การส่งเสริมบุคลากรในด้านเผยแผ่หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาค่อนข้างน้อยพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ขาดทักษะในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาพระสังฆาธิการบางรูปไม่ค่อยมีเวลาในการวางแผนส่งพระภิกษุไปอบรมนักเทศน์และนักอบรมธรรมเพื่อเข้าค่ายคุณธรรมขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการติดตามและประเมินผลงานแล้วนมาปรับปรุงแก้ไข หลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่ไม่ชัดเจน

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ สังคมและเศรษฐกิจ ทำให้คณะสงฆ์ยังต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การขาดศรัทธาในการเผยแผ่, การอยู่ในสังคมของศาสนาอื่นและการขาดการทำ งานอย่างเป็นระบบ เป็นต้นปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ ยังขาดแคลน งบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาของเด็ก การให้ที่พักอาศัยแก่เด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน การอบรมระยะสั้นแก่ประชาชนทั่วไป เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอุปสมบท จัดโครงการค่ายพุทธบุตรและค่ายพุทธธรรม เป็นต้นจึงทำให้ขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่และพระวิทยากรบางวัดไม่มีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการสร้างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ คณะสงฆ์ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ คือ ไม่มีสถานที่ให้เผยแผ่ เช่น หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน ขาดงบประมาณการสนับสนุนจากส่วนต่างๆของการปกครอง เช่น เจ้าคณะพระสังฆาธิการ องค์การบริหารส่วนต่าง ๆ เป็นต้น ขาดการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ไม่เปิดโอกาสให้ดำเนินการจัดกิจกรรม ไม่ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม ไม่เห็นความสำคัญของการเผยแผ่ว่ามีประโยชน์ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานของรัฐ

สรุปได้ว่า การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าอาวาสจะมุ่งเน้นไปทางพิธีกรรมเสียมากกว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนามีค่อนข้างน้อยและวัดส่วนใหญ่ในเขตการปกครองขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่ด้วย คณะพระวิทยากร มีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที ยังขาดแคลน งบประมาณจากสำนักงานพุทธศาสนาในการเผยแผ่

5. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการมีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสขาดการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดนั้น ไม่ได้มองการณ์ไกลว่า สิ่งไหนควรสร้างตรงไหน เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วก็ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เจ้าอาวาสขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัจจัยจากการทอดผ้าป่าและกฐินไม่เพียงพอที่จะก่อสร้างให้สำเร็จภายในปีเดียว

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ ภายในโรงครัวควรยังไม่มีการดูแลในการรับการบริจาคเครื่องใช้ต่าง ๆ เจ้าอาวาสไม่สามารถที่จะดูแลที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบและสะอาด ประจำเขตต่าง ๆ วัดกับบ้านอยู่ใกล้กันเกินไปทางวัดจึงขาดความสงบในการบำเพ็ญสมณธรรมบางวัดมีปัญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บที่ถูกวิถีบางวัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากไม่มีการซ่อมแซม

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดผู้ดูแลและซ่อมแซมให้มีสภาพที่ใช้การได้นานและประหยัดวัดกับบ้านอยู่ใกล้กันเกินไปทางวัดจึงขาดความสงบในการบำเพ็ญสมณธรรมการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่สามารถที่จะดูแลที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบและสะอาด ประจำเขตต่าง ๆ วัดกับบ้านอยู่ใกล้กันเกินไปทางวัดจึงขาดความสงบในการบำเพ็ญสมณธรรมพระภิกษุสามเณรมีจำนวนมากขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำค่าไฟรายเดือนจำนวนมาก

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนสิ่งก่อสร้างยังไม่สามารถใช้งานให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุดวัดกับชาวบ้าน โดยมีความขัดแย้งเป็นตัวปัญหา ในเรื่องมาจากการพัฒนาวัด การก่อสร้างศาสนวัตถุ เป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างวัดกับชาวบ้าน บางแห่งเกิดความขัดแย้งลุกลามกับชาวบ้านอย่างใหญ่โต ก็เป็นเพราะการสาธารณูปการ

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าอาวาสขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

6. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

พระครูโพธยานุรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาสขาดการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดนั้น ไม่ได้มองการณ์ไกลว่า สิ่งไหนควรสร้างตรงไหน เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วก็ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เจ้าอาวาสขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัจจัยจากการทอดผ้าป่าและกฐินไม่เพียงพอที่จะก่อสร้างให้สำเร็จภายในปีเดียว

พระครูสิริวรรณาภรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ การสาธารณสงเคราะห์เจ้าอาวาสทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากขาดเงินทุนในการสนับสนุน การสาธารณสงเคราะห์แต่ละอย่างเจ้าอาวาสไม่ได้วางแผนลำดับความสำคัญว่าอย่างไหนควรทำก่อนอย่างไหนควรทำทีหลัง เจ้าอาวาสจะเน้นหนักไปในทางการสร้างวัตถุถาวรเสียมากกว่า ขาดการดูแลเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกประการหนึ่งขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อบูรณาการระดมความคิดและทุนในการสร้างสาธารณสงเคราะห์แต่ละด้าน

พระครูปริยัติกิจสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ ไม่ค่อยจะมีภัยธรรมชาติรุนแรง จะมีก็เพียงแต่ปัญหาภัยน้ำท่วม ดังนั้นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติอยู่ในระดับน้อย การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์จึงมีน้อย อาจเป็นเพราะคนชรา คนพิการ และผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการบ้างแล้วประเด็นการป้องกันยาเสพติดให้โทษ บางวัดไม่ได้ตระหนักในเรื่องนี้ เนื่องจากเจ้าอาวาสไม่ใส่ใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์

พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช ได้ให้สัมภาษณ์ การสาธารณสงเคราะห์แต่ละอย่างเจ้าอาวาสส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนลำดับความสำคัญว่าอย่างไหนควรทำก่อนอย่างไหนควรทำทีหลัง เจ้า

อาวาสขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อบูรณาการระดมความคิดและทุนในการสร้างสาธารณสงเคราะห์

พระครูโฆษิตศาสนกิจ ได้ให้สัมภาษณ์ ที่พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ต่อยให้ความสนใจในเรื่อง การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละชั้นเรียน เนื่องจากขาดเงินทุนในการสนับสนุนเจ้าอาวาสขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อบูรณาการระดมความคิดและทุนในการสร้างสาธารณสงเคราะห์แต่ละด้านเจ้าอาวาสจะเน้นหนักไปในทางการสร้างวัตถุถาวรเสียมาก ขาดการดูแลเรื่องประเพณี วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การสาธารณสงเคราะห์แต่ละอย่างเจ้าอาวาสไม่ได้วางแผนลำดับความสำคัญว่าอย่างไหนควรทำก่อนอย่างไหนควรทำทีหลัง เจ้าอาวาสจะเน้นหนักไปในทางการสร้างวัตถุถาวรเสียมากกว่า ขาดการดูแลเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกประการหนึ่งขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อบูรณาการระดมความคิดและทุนในการสร้างสาธารณสงเคราะห์แต่ละด้าน

สรุปได้ว่า โดยรวมปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสยังดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสาเณร ตลอดถึงศิษย์วัด เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครอง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการทักษะบริหาร บางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัด การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ ซึ่งมีผลกระบทผู้ที่เข้ามาบวชศึกษาพระธรรมวินัยโดยตรง จึงทำให้การบวชในปัจจุบันนี้ เพียงแต่ตามประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ แต่ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษา ส่วนการมอบทุนให้นักเรียนมีปัญหาอยู่ที่ทุนที่นักเรียนได้รับเป็นเงินจำนวนน้อยซึ่งไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเต็มที่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังจะมุ่งเน้นไปทางพิธีกรรมเสียมากกว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนาและวัดส่วนใหญ่ในเขตการปกครองขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่ด้วย คณะพระวิทยากรมีจำนวนน้อยทำให้ ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มทีและยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงาน พุทธศาสนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน

การสาธารณูปการ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ งานสงเคราะห์แต่ละอย่างเจ้าอาวาสไม่ได้วางแผนลำดับความสำคัญว่าอย่างไหนควรทำก่อนอย่างไหนควรทำทีหลัง แต่จะเน้นหนักไปในทางการสร้างวัตถุถาวรเสียมากกว่า ขาดการดูแลเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกประการหนึ่งขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ปัญหาทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแล้วเป็นคำถามที่รอคำตอบในแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากเจ้าอาวาสในเขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อผดุงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นต่อเจ้าอาวาสในการบริหารงานกิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง“บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมด 160 รูป ซึ่งผู้วิจัยทำการสำรวจ (Survey Research) และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน (Standard Deviation) และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) จำแนกตามอายุ พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 25-35 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.30 มีอายุ 36-45 ปี จำนวนทั้งสิ้น 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.40 มีอายุ 46-55 ปี จำนวนทั้งสิ้น 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.60 และมีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.80 น้อยที่สุด

2) จำแนกตามพรรษา พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพรรษา 1-5 พรรษา จำนวนทั้งสิ้น 68 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมามีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวนทั้งสิ้น 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.80 มีพรรษา 11 พรรษาขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.80

3) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 55 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.90 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.40 และมีการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.40

4) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวนทั้งสิ้น 79 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.40 รองลงมามีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นโท จำนวนทั้งสิ้น 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.50 และมีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวนทั้งสิ้น 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.10

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมพบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการศาสนศึกษา ส่วนด้านด้านสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการปกครอง พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพอว่า ข้อที่ 1 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 2 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณร ภายในวัด และข้อที่ 3 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 5 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 1 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง และข้อที่ 5 พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการชักนำประชาชนให้ร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านอย่างสามัคคีธรรม และข้อที่ 3 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 3 และ4 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการ

จัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ พระภิกษุและสามเณร และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 2 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน และข้อที่ 5 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 2 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 1 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และข้อที่ 4 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านสาธารณูปการ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 2 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1 และ3 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม และบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ และข้อที่ 4 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 1 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ และข้อที่ 3 บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์และอุปกรณ์การแพทย์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

5.1.3 ผลการรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ดังนี้

1. ด้านการปกครอง ได้แก่ พระภิกษุมาจากที่ต่าง ๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกัน ตลอดทั้งมีจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดขึ้นได้ แต่ยังขาดผู้ตัดสิน หรือปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง รองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มีภารกิจมาก พระภิกษุไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา พระภิกษุยังมีบางส่วนที่ยังติดทางโลกอยู่บ้าง

2. ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควรหรือเต็มกำลังสติปัญญาความสมารถของตนเอง พระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ได้แก่ คณะพระวิทยากร มีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ การประสานงานกับหน่วยงานทั้งในวัดและนอกวัดยังได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

5. ด้านสาธารณูปการ ได้แก่ ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ระบบน้ำ ไฟยังไม่ดีเท่าที่ควรและยังไม่เพียงพอในเวลาที่ญาติมาปฏิบัติมาก ๆ

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจนหน่วยงานที่ได้รับการช่วยเหลือจากวัดยังมีจำนวนน้อยอยู่

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ด้านการปกครอง ได้แก่ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยให้มากที่สุด โดยไม่มีเส้นสาย ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด

2. ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ ควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์ และคุณค่าของการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแลพระภิกษุ สามเณรผู้

เป็นนักเรียน ควรมีการแบ่งภาระหน้าที่ของผู้ที่กำลังศึกษาให้มีเวลาดูหนังสือและเตรียมสอบและจัดหาวิธีการพิเศษเพื่อช่วยนักเรียนผู้มีเวลาในการเรียนน้อยให้ได้รับความรู้ มีกำลังใจ มีโอกาสอบได้มากขึ้น ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน ทางวัดควรมีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน ควรการแต่ตั้งให้มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ได้แก่ ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

5. ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสกอุบาสิกามีให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ควรมีการจัดระบบน้ำ ไฟยังให้เพียงพอและสะอาดและปลอดภัยแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาถ่ายทอดในสิ่งที่เป็นความจริง ควรขยายการช่วยเหลือหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีประเด็นที่ศึกษา 6 ประเด็น ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

1. ด้านการปกครองคณะสงฆ์

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 ท่าน เกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อที่ 1 ที่ว่า ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์มีปัญหาอย่างไร

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การปกครองดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสาเณร ตลอดถึงศิษย์วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครองเจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหารบางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของ

พระภิกษุสามเณรภายในวัดจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการมั่วสุมยาเสพติดการประชุมระดับพระสังฆาธิการซึ่งมีการประชุมปีละ 1 ครั้งในทุกระดับของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงาน

2. ด้านการศาสนศึกษา

ข้อที่ 2 ที่ว่า ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ให้ประสบความสำเร็จในด้านการเมืองการปกครอง

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ระบบการศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังไม่ชัดเจน ผู้ที่เข้ามาบวชไม่ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจังเพียงแต่บวชตามประเพณีเท่านั้น กองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ เด็กเรียนดีและยากจนมักจะขาดทุนในการศึกษา และการติดต่อประสานความร่วมมือระหว่างวัดกับสถานศึกษากันยังมีน้อยและยังห่างเหินจากวัดพระภิกษุ สามเณรส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่าง ๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

3. ด้านศึกษาสงเคราะห์

ข้อที่ 3 ที่ว่า ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษาการมอบทุนให้นักเรียนมีปัญหาอยู่ที่ทุนที่นักเรียนได้รับเป็นเงินจำนวนน้อยซึ่งไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเต็มที่

4. ด้านการศึกษา

ข้อที่ 4 ที่ว่า ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรมมีปัญหาอย่างไร

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าอาวาสจะมุ่งเน้นไปทางพิธีกรรมเสียมากกว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนามีค่อนข้างน้อยและวัดส่วนใหญ่ในเขตการปกครองขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่ด้วย คณะพระวิทยากร มีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มทียังขาดแคลน งบประมาณจากสำนักงานพุทธศาสนาในการเผยแผ่

5. ด้านการสาธารณูปการ

ข้อที่ 5 ที่ว่า ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการมีปัญหาอย่างไร

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าอาวาสขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ข้อที่ 6 ที่ว่า ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า สื่อมวลชนควรให้ความสนใจที่จะช่วยปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีแก่เด็กและเยาวชนแล้ว อาจปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามได้ด้วย จัดทำสื่อเกี่ยวกับสงฆ์ถ่ายทอดในสิ่งที่เป็นความจริง สิ่งที่ไม่เป็นความจริงก็ไม่ควรจะถ่ายทอดออกไป ควรจะหาสิ่งดี ๆ ที่พระสงฆ์ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมมาเผยแผ่ สื่อสารมวลชนเพื่อเพิ่มบทบาทในการส่งเสริม ยกย่องการทำความดีให้เพิ่มขึ้น และการเสนอข่าวควรพิจรณาไตร่ตรองด้วยความเป็นธรรม สื่อมวลชนควรนำเสนอข่าวสารอย่างมีความรับผิดชอบต่อจิตสำนึกในตน

สรุป โดยรวมปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสยังดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสาเณร ตลอดถึงศิษย์วัด เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครอง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการทักษะบริหาร บางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัด การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ ซึ่งมีผลกระบทผู้ที่เข้ามาบวชศึกษาพระธรรมวินัยโดยตรง จึงทำให้การบวชในปัจจุบันนี้เพียงแต่ตามประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของแต่ละวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ แต่ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการศึกษา ส่วนการมอบทุนให้นักเรียนมีปัญหาอยู่ที่ทุนที่นักเรียนได้รับเป็นเงินจำนวนน้อยซึ่งไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเต็มที่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังจะมุ่งเน้นไปทางพิธีกรรมเสียมากกว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนาและวัดส่วนใหญ่ในเขตการปกครองขาดบุคลากรพระนักเผยแผ่ด้วย คณะพระวิทยากรมีจำนวนน้อยทำให้ ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที และยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงาน พุทธศาสนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังขาดยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะ

ไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ งานสงเคราะห์แต่ละอย่างเจ้าอาวาสไม่ได้วางแผนลำดับความสำคัญว่าอย่างไหนควรทำก่อนอย่างไหนควรทำทีหลัง แต่จะเน้นหนักไปในทางการสร้างวัตถุถาวรเสียมากกว่า ขาดการดูแลเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกประการหนึ่งขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ปัญหาทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแล้วเป็นคำถามที่รอคำตอบในแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจากเจ้าอาวาสในเขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อผดุงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นต่อเจ้าอาวาสในการบริหารงานกิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณร ภายในวัด ควบคุมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด บริหารประสานงานประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดประจำเดือนหรือวันธรรมสวนะ และเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พีระศิลป์ บุญทอง (2561, หน้า 1-12) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกันเมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้อง ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ควรเสียสละดูแลพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด การบริหารงานของพระสงฆ์ ควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและฝ่ายบ้านเมือง พระสงฆ์ควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด ด้านการศาสนศึกษาควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่างเพียงพอกับจำนวนพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระสงฆ์ได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี พระสงฆ์ควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน ควรมีการศึกษาดูงาน เช่น วัด ที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อเป็นแรงจูงใจ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ ดูแลบริหารการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรของแม่

กองธรรมสนามหลวง บริหารการจัดการณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ (ในแต่ ละปี) ประสานงานจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมหรือบาลี และควรสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พีระศิลป์ บุญทอง (2561, หน้า 1-12) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนรัฐบาลควรสนับสนุนการปรับปรุงวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน และรัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ควรมีศูนย์การศึกษาสงเคราะห์ให้มากขึ้น ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์ควรมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว พระสงฆ์ควรอยู่ในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ พระภิกษุและสามเณร บริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน บริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละชั้นเรียน และจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกับ พระครูสิทธิวชิรโสภิต (ประสิทธิ์ สมฺมาปญฺโญ) (2562, หน้า 86) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย อมโร)” ผลการศึกษา พบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์พระธรรมภาณพิลาสสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเพื่อคุณภาพประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และยังทำให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ใช้ความรู่ความสามารถจากที่ได้ศึกษานำมาอบรมสั่งสอนแกเด็ก เยาวชนและประชาชน

ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร บริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรวางแผนแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ และมีการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสิริวรรณาภรณ์ (2566) ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า การส่งเสริมบุคลากรในด้านเผยแผ่หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาค่อนข้างน้อยพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ขาด

ทักษะในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาพระสังฆาธิการบางรูปไม่ค่อยมีเวลาในการวางแผนส่งพระภิกษุไปอบรมนักเทศน์และนักอบรมธรรมเพื่อเข้าค่ายคุณธรรมขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการติดตามและประเมินผลงานแล้วนมาปรับปรุงแก้ไข หลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่ไม่ชัดเจน

ด้านสาธารณูปการ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม มีการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ และวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม เพิ่มยุทธศาสตร์ในการระดมความคิดของชาวบ้านในละแวกวัดและในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว จะไม่ค่อยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก (ฉีดอิ่ม) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า ด้านการสาธารณูปการ มีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน เช่น อบรม บรรยายธรรมให้แก่คนในชุมชน มีความสามัคคีกันช่วยกันสอดส่องดูแล อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย อีกประการหนึ่งคือ การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์แล้ว ช่วยรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เจ้าอาวาสควรที่จะการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ วางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ จัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ กำหนดการวางแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน และเป็นแกนนำร่วมสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์ และจัดหาอุปกรณ์การแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกับ พีระศิลป์ บุญทอง (2561, หน้า 1-12) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางที่ถูกที่ ควรในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ควรให้การ ช่วยเหลือในสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน รัฐหรือวัดควรจัด สวัสดิการค่ารักรักษาพยาบาลแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์ควรเป็นศูนย์รวมใน การสร้างสามัคคีธรรมใน ชุมชน พระสงฆ์ไม่ควรสะสมวัตถุมากไป ต้องรู้จักเอื้อเฟื้อชุมชนอย่างชัดเจนและทั่วถึง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช" โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล รวมถึงเจ้าอาวาสระดับพระสังฆาธิการควรรักษาระดับมาตรฐานที่ดีนี้ไว้ และอย่างไรก็ตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสยังดูแลไม่ทั่วถึงแก่พระภิกษุสาเณร ตลอดถึงศิษย์วัด เนื่องจากเจ้าอาวาสมีภารกิจมากจึงทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครอง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางพิธีกรรม ขาดการทักษะบริหาร บางวัดไม่ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัด การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชยังจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ ซึ่งมีผลกระบทผู้ที่เข้ามาบวชศึกษาพระธรรมวินัยโดยตรง จึงทำให้การบวชในปัจจุบันนี้เพียงแต่ตามประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังมีไม่เพียงพอ

ด้านการปกครอง โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ .เจ้าอาวาสจะต้องปรับกระบวนทัศน์และพัฒนาทางดานการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปเพื่อพัฒนาตนอง ควรตั้งผู้ช่วยดูแลการปกครองที่มีความเชื่อถือและศรัทธาของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาภายในวัด การปกครองต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักใช้กฎระเบียบเถรสมาคมประกอบ การปกครองต้องใช้หลักธรรมภิบาลมาประกอบในการบริหารงาน บริหารคนและบริหารตนเอง

ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ ส่งเสริมครูสอนนักธรรมให้ไปศึกษาอบรมครูสอนนักธรรมเพื่อเกิดทักษะในการสอน จัดหลักสูตรของพระบวชใหม่ให้เป็นระบบว่าเรียนอะไรบ้าง เมื่อบวชภายใน 7 วัน บวชภายใน 20 วันหรือ 3 เดือน ควรส่งเสริมการศึกษาบาลีอย่างจริงจัง ผู้ที่เข้ามาบวชใหม่ เจ้าอาวาสจะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างจริงจัง จัดให้ศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และส่งเสริมพระบวชใหม่ให้เข้าสอบนักธรรมทุกรูป โดยใช้กฎระเบียบบังคับของวัด

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ จัดหาทุนการศึกษาต้องทำเสมอต้นเสมอปลายเพื่อที่จะพัฒนาการระดมทุนให้มั่นคงแก่นักเรียนและพระภิกษุสามเณรตลอดถึงแม่ชี เจ้าอาวาสควรจัดหาทุนการศึกษาเพื่อตั้งเป็นกองทุนโดยระดมทุนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา การมอบทุนการศึกษาต้องโปร่งใสยึดหลักธรรมาภิบาล ไม่เลือกมอบทุน

กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การมอบทุนการศึกษาต้องให้ทั่วถึงแก่เด็กยากจนแต่เรียนดี การมอบทุนการศึกษาต้องมอบทุนให้พระภิกษุสามเณรและแม่ชีที่เรียนภาษาบาลีและแผนกสามัญศึกษาด้วย

ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ เจ้าอาวาสทุกรูปต้องไปเข้าอบรมพระนักเทศน์เพื่อพัฒนาทักษะในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาเทศน์หรือบรรยายธรรมให้ญาติโยมได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะต้องเน้นหลักไปในทางการสอนหลักธรรมให้มาก ลดบทบาทด้านพิธีกรรมลงบ้าง เพื่อให้ญาติโยมได้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง เจ้าอาวาสต้องส่งเสริมบุคลากรในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจังเพื่อสร้างพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มขึ้น และเจ้าอาวาสต้องหาเทศโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบเป็นอุปกรณ์ในการบรรยายและสอนธรรมะแก่นักเรียนและญาติโยม เพื่อให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนมากขึ้น

ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ เจ้าอาวาสในจังหวัดนครศรีธรรมราชแต่ละวัดต้องวางแผนให้ความสำคัญกับการวางแผนการก่อสร้างและปรับภูมิทัศน์ให้สวยงามและเหมาะสม เจ้าอาวาสในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องไปศึกษาวิธีการระดมทุนของแต่ละวัดซึ่งเขามีวิธีการในการระดมทุนโดดเด่นอย่างไรเพื่อนำมาเป็นแนวทางปรับปรุงใช้กับบริบทของตน ถาวรวัตถุภายในวัดเมื่อสร้างเสร็จบริบูรณ์ต้องรักษาความสะอาดให้เรียบร้อยเมื่อเสื่อมชำรุดควรที่จะบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม ส่วนวัดที่อยู่นอกตัวเมืองออกไปซึ่งขาดปัจจัยในการก่อสร้าง เจ้าอาวาสจะต้องขับเคลื่อนแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับวัดภายนอกในต่างจังหวัดและบูรณาการเชื่อมโยงวัดโรงเรียนบ้านเข้าด้วยกัน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ เจ้าอาวาสต้องทำด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถในการสงเคราะห์และสืบทอดพระพุทธศาสนาในการระดมทุน เพื่อสงเคราะห์ด้านสาธารณะประโยชน์ให้ครบทุกด้าน การสาธารณะสงเคราะห์ต้องจัดลำดับความสำคัญว่าเรื่องไหนเป็นเรื่องเร่งด่วนเรื่องไหนควรที่จะมาทีหลัง เพื่อให้เป็นประโยชน์กับส่วนร่วมมากที่สุด การสาธารณะสงเคราะห์เจ้าอาวาสในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะต้องสงเคราะห์ให้ครบทุกด้านทั้งถาวรวัตถุ ด้านการศึกษา การปกครอง หรือประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เจ้าอาวาสจะต้องรักษาด้วย เจ้าอาวาสต้องบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรอื่น ๆ ซึ่งใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่เพื่อระดมปัจจัยในการส่งเสริมสาธารณสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพระสังฆาธิการกับการเป็นผู้นำในการรณรงค์ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุน จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการได้มีการให้ความรู้แก่พระสงฆ์ และประชาชนทั้งภายในและภายนอกวักในอำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรณานุกรม

1. หนังสือทั่วไป

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

กรรณิกา ขวัญอารีย. (2546). *การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน : ทางเลือกใหม่ของการจดการปัญหาขยะ.* วารสาร มฉก. วิชาการ, 7

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *วัดพัฒนา 43*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. (2549). สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณึงนิตย์ จันทบุตร. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์จำกัด.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ. แพร่พิทยา

จำนง ทองประเสริฐ. *ปรัชญาตะวันตกสมัยกลาง.* พิมพครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาบรรณการ, 2534

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2545). *สังคมวิทยา.* พิมพครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร.

ชุบ กาญจนประกร. (2510). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

เด่น ชะเนติยัง. (2533). *การบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพมหานคร.

ติน ปรัชญาพฤทธิ์. (2535). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2536). *ทฤษฎีองคการ.* พิมพครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ทองคูณ หงส์พันธ์. (2526). *การศึกษากับการพัฒนา : แนวความคิดทฤษฎีและปฏิบัติ.* ม.ป.ท.

ทองหล่อ เดชไทย. (2535). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2546). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพมหานคร. โอเอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร.* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ธนจรส พูนสิทธิ์. (2541). *การจัดการองค์การและการบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2534). *องค์ประการและการจัด.* กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). *เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.

นิรมล กิติกุล. (2549). *องค์การและการจัดการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญทัน ดอกไธสง. (2537). *การจัดองค์การ.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

บุญศรี พานะจิตต์. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิกจำกัด.

ประเวศ วะสี. (2543). *สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์.* กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

_____. (2555). *การเรียนรู้ใหม่ ไปให้พ้นวิกฤติ.* กรุงเทพ: ร่วมด้วยช่วยกัน.

_____. (2539). *“พระสงฆ์กับการรู้เท่าสังคม” ในหลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. (2542). *องค์การและจัดการ.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏนครปฐม.

พนม พงษ์ไพบูลย์. (2538). *วัดในฝัน.* กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2541). การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2540). *การจัดการ การควบคุมและการส่งเสริมการศาสนศึกษาคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนากองแผนงานกรมการศาสนา.* กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

พระธรรมกิตติวงศ์. (2547). *“พระสงฆ์กับกรมการศาสนา” ในกรมการศาสนาสู่ศตวรรษแห่งการพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร.* กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตฺติเมธี). (2546). *ธรรมปริทัศน์ 46*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนฺทโร). (2547). *คม ชัด ลึก เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: เลี่ยงเชียง.

พระมหาวรวัฒน์ อภินนฺโท. (2560). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. พระพิฆเนศว์สาร.

พระมหาอดิศร ถิรสีโล. (2540). *คุณธรรมสำหรับครู.* กรุงเทพมหานคร: โอเอส พริ้นติ้ง เฮาส.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปณญาสิริ). (2538). *การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด.* กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.

พระศรีปริยัติโมลี. (2544). *สตรีในพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พัทยา สายหู. (2526). *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิฆเณศ.

พิภพ กาญจนะ. (2542). *คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.* กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนสถาน

พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2516). *สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา.* กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). *ความเป็นครู.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พริ้นติ้งเฮ้าส์.

_____. (2550). *ความเปนครู.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพโอเดียนสโตร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546), *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.* (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุคสพับลิเคชั่นส จำกัด,

ลือชา ธรรมวินัยสถิต. (2539). *มนุษย์กับสังคม.* เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย.* กรุงเทพมหานคร: โฟร์เพซ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). *การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.

วีระ อันพุนสุข. (2526). *พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพมหานคร: เอราวัณการพิมพ์.

ศจี อนันต์นพคุณ. (2542). *กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ.* สงขลา: ชลบุตรกราฟฟิก.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนคณะ. (2545). *ทฤษฎีองค์การ ฉบับมาตรฐาน.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์ และศุภรเสรีรัตน์. (2552).*การบริหารตลาดยุคใหม่.* กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). *การบริหารการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

สงวนศรี วิรัชชัย. (2547). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศึกษาพร

_____. (2547). *จิตวิทยาสังคม.* กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์.

สมคิด บางโม. (2545). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์จำกัด.

สมยศ นาวีการ. (2539). *การบริหารเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2538). *การบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: ดอกหญา.

สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2537). *การบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์ : ทฤษฎีและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 4).* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์ในเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 12).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2546). *สังคมวิทยาองค์การ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมพันธ์ ภู่ไพบูลย์. (2542). *องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพมหานคร: พิทักษ์อักษร.

สิรภพ เหล่าลาภะ. (2545). *พุทธศาสตร์การเมือง.* กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชา องค์การและการจัดการงานบุคคล หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2547). *โครงสร้างทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้.* ทางสายวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

สุนทร กุญชร. (2545).*บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.* วิทยานิพนธศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร.

สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุพิณ เกชาคุปต์. (2544). *การจัดการปฏิบัติการ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสนาะ ติเยาว์. (2546). *หลักการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ เกตุวงศ์. (2523). *การบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทัย ดุลยเกษม. (2543). *การศึกษาเรียนรู พิมพครั้งทที่ 4.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์ วงศ (มสส.).

2. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์และงานวิจัย

ฉันทนา กล่อมจิต. (2546). *รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี.* รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.

เฉียบ ไทยยิ่ง. (2541). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน กรณีศึกษา : ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา

นงเยาว์ ปิฎกรัชต์. (2535). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน.* ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสารมิตร.

บุญศรี พานะจิตต์. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประมวล รัตน์วงศ์. (2519). *บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของนักการศึกษาและกรรมการศึกษาในจังหวัดนราธิวาส.* ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติธมฺมสุทฺโธ. (2553). *ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี.* วิทยานิพนธ์ทุธศาสตรมหาบณัฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปณโญ. *(2551). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สนฺติกโร). (2554). *บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบณัฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.

พระครูสิทธิวชิรโสภิต (ประสิทธิ์ สมฺมาปญโญ). (2562). *ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร).* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพรัตนสุธี (สมศกัดิ์โชตนิธโร). (2552). *บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี,* วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบณัฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบัณฑิต ญาณธีโร (สุธีระตฤษณา). (2552). *ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์.* วิทยานิพนธ์พทุธศาสตรมหาบณัฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬากรณราชวิทยาลัย).

พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธิ์. (2545). *บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหาวรวัฒน์ อภินนฺโท. (2560). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี). (2549). *ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารี), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก (ฉีดอิ่ม). (2562). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช.* วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระยุทธนา รมณียธมฺโม (แก้วกันหา). (2548). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล.* วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยุทธนา รมณียธมฺโม แก้วกันหา. (2547). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิสิษฐ์ ภทฺทจาโร (คาศักดิ์). (2560). *การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุนทร กุญชร. (2545). *บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

3. ต่างประเทศ

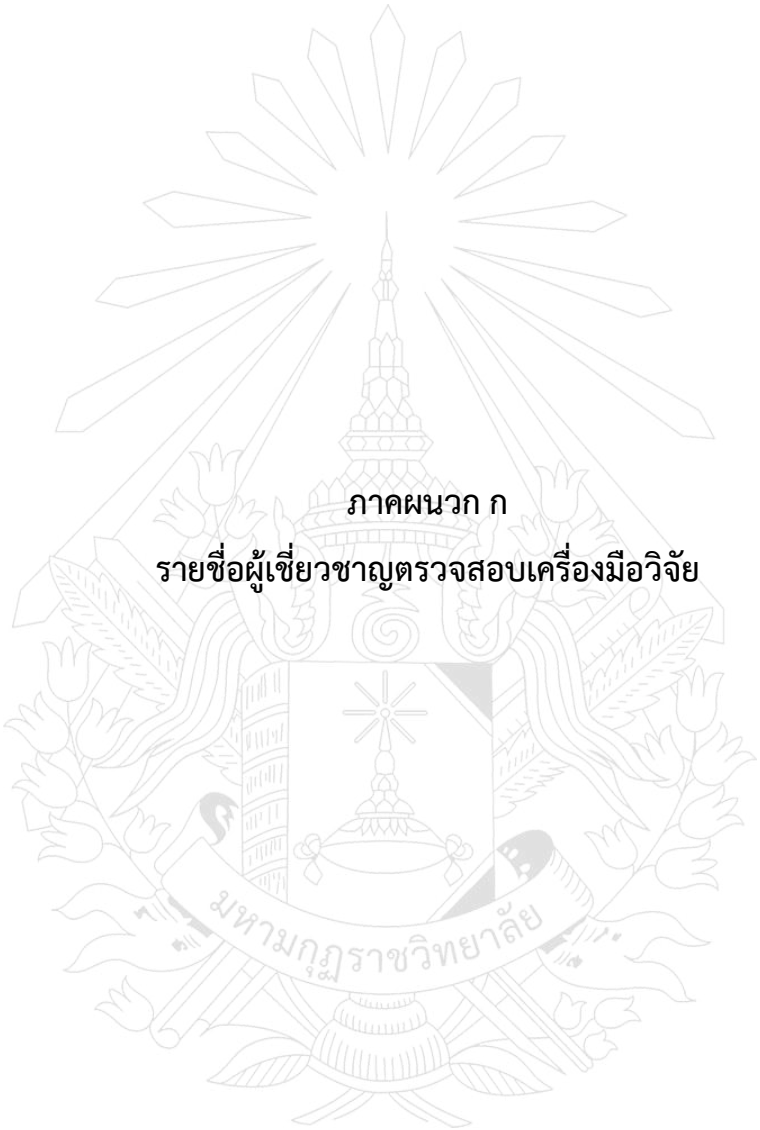
Millet, J.D. (1954). *Management in the Public Service.* New York: McGraw-Hill.

Herbert A. Simon. *Administrative Behavior*. New York: The Macmillan Company. 1947.

Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.

Kartz and Kahn. *The Social Psychology of Organization*. New York: John Wiley & Sons, 1987.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. พระสิริคณาจารย์

คุณวุฒิทางการศึกษา - เปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
- Master of Arts (M.A.)

ตำแหน่งปัจจุบัน - เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช เจ้าอาวาสวัดประดู่พัฒนาราม

2. พระครูสิริวัณณาภรณ์

คุณวุฒิทางการศึกษา - ปริญญาโท สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (สส.ม.)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่งปัจจุบัน - เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์ เจ้าอาวาสวัดเทพพนมเชือด

3. พระครูปริยัติกิจสุนทร

คุณวุฒิทางการศึกษา - ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งปัจจุบัน - เจ้าคณะตำบลทุ่งโพธิ์ เจ้าอาวาสวัดแร่ราฎร์สุทัศ

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

บุคลานุกรม

รายชื่อ	ตำแหน่ง
1. พระครูโพธยานุรักษ์	เจ้าอาวาสวัดโพธิวงศาราม เจ้าคณะอำเภอจุฬาภรณ์
2. พระครูสิริวรรณาภรณ์	เจ้าอาวาสวัดเทพนมเชือด เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์
3. พระครูปริยัติกิจสุนทร	เจ้าอาวาสวัดแร่ราษฎร์สุทัศน์ เจ้าคณะตำบลทุ่งโพธิ์
4. พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทฺธิเตโช	เจ้าคณะตำบลร่อนพิบูลย์
5. พระครูโฆษิตศาสนกิจ	เจ้าคณะตำบลนาหมอบุญ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Tay out)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๕

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Try out)

เรียน พระสิริคณาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha’s Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)” โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการทำสารนิพนธ์เรื่องนี้ นักศึกษามีความประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สำหรับ Try out) บุคคลากรในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ใช้ประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีจากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระสิริคณาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินทโชโต (เทพธานี)นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha’s Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)” โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูประโชติอินทคุณ อินทโชโต (เทพธานี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูโพธยานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอจุฬาภรณ์

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha’s Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)” โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสิริวัณณาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha’s Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)” โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทธิเตโช เจ้าคณะตำบลร่อนพิบูลย์

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินทโชโต (เทพธานี) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha's Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)" โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูประโชติอินทคุณ อินทโชโต (เทพธานี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ขอความอนุเคราะห์
พระครูสังฆรักษ์สิทธิเดช สิทธิเตโช
เจ้าคณะตำบลร่อนพิบูลย์
๒๒ / พ.ย. / ๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูโฆษิณสรกิจ เจ้าคณะตำบลสามตำบล

ด้วย พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (The Role of Sangha's Affair Administration of Abbot in Chulaphorn District, Nakhon Si Thammarat Province)" โดยมี ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (เทพธานี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูศรีธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

อนุญาตให้ดำเนินการได้
พระครูโฆษิตสรกิจ
เจ้าคณะตำบลสามตำบล
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ภาคผนวก ฉ

หนังสือการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๒๔๓/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

TITLE : THE ROLE OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF ABBOTS IN CHULAPHORN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูประโชติอินทคุณ (อินทโชโต)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๓๕๔/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามะวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อทราบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และเป็นแนวทางแก้ไขบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open–Ended Questionnaire) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง การพัฒนา บทบาทของเจ้าอาวาส ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
พระครูประโชติอินทคุณ (สนั่น เทพธานี)
นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. อายุ

☐ 1. 25-35 ปี
☐ 2. 36-45 ปี
☐ 3. 46-55 ปี
☐ 4. 56 ปีขึ้นไป

2. พรรษา

☐ 1. 1-5 พรรษา
☐ 2. 6-10 พรรษา
☐ 3. 11 พรรษาขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาทางโลก

☐ 1. ประถมศึกษา หรือเทียบเท่า
☐ 2. มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า
☐ 3. ปริญญาตรี
☐ 4. ปริญญาโท หรือสูงกว่า

4. วุฒิการศึกษาทางธรรม

☐ 1. นักธรรมชั้นตรี
☐ 2. นักธรรมชั้นโท
☐ 3. นักธรรมชั้นเอก

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ให้ท่านใส่เครื่องหมาย เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่กำหนดให้ที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการปกครอง					
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปีเพียงใด					
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัด					
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด					
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดประจำเดือนหรือวันธรรมสวนะ					
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด					
2. ด้านการศาสนศึกษา					
6. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมเร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง					
7. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ (ในแต่ ละปี)					
8. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม					
9. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมหรือบาลี					

ข้อคำถาม	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุม สนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ					
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 11.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละชั้นเรียน					
12. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน					
13.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ พระภิกษุและสามเณร					
14. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน					
15. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม 16. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
17.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร					
18. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ					

ข้อคำถาม	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน					
5. ด้านสาธารณูปการ 20.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม					
21.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย					
22.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ					
23.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม					
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ 24. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์					
25. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารกำหนดการวางแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน					
26. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์และอุปกรณ์การแพทย์					
27. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ					
28.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ					

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) เพื่อให้แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง การพัฒนา บทบาท

ของเจ้าอาวาส ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัญหาการบริหารงาน	แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงาน
1. ด้านการปกครอง	1. ด้านการปกครอง
…… …… …… ……	…… …… …… ……
2. ด้านการศาสนศึกษา	2. ด้านการศาสนศึกษา
…… …… …… ……	…… …… …… ……
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
…… …… …… ……	…… …… …… ……
4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม
…… …… …… ……	…… …… …… ……

ปัญหาการบริหารงาน	แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงาน

5. ด้านการสาธารณูปการ	5. ด้านการสาธารณูปการ
....	....
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	**6. ด้านสาธารณสงเคราะห์**
....	....

ภาคผนวก ซ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เครื่องมือในการรวบรมข้อมูลสำหรับงานวิจัย เรื่อง "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช"

แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. โปรดตอบคำถามตามสภาพที่เป็นจริง คำตอบของท่านมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัย เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด หากท่านรู้สึกไม่สบายใจสามารถไม่ตอบคำถามได้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในภาพรวมเท่านั้นและจะดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้เงื่อนไขจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทุกประการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

พระครูประโชติอินทคุณ (สนั่น เทพธานี)
นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ/ฉายา ชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบัน วัด.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เวลา..... ตำแหน่งงาน.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 1. ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์มีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษามีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรมมีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 5 ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการมีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 6 ท่านคิดว่าบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฌ

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

จากการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

IOC : (Index of Congruency)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	IOC	การแปลผล
1. ด้านการปกครอง					
1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวางแผนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติงานประจำปีเพียงใด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดองค์การดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของพระภิกษุสามเณร ภายในวัด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนระเบียบข้อบังคับสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดประจำเดือนหรือวันธรรมสวนะ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2. ด้านการศาสนศึกษา					
6. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการณรงค์ให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบ (ในแต่ละปี)	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	IOC	การแปลผล
8. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารสรรหาสื่อการสอนและพัฒนาครูสอนนักธรรม	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
9. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารประสานงานจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมหรือบาลี	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
10. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมสนับสนุนยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนและผู้เรียนพระปริยัติธรรม ให้ มีขวัญและกำลังใจ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
11.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาในแต่ละชั้นเรียน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
12. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
13.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ พระภิกษุและสามเณร	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
14. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีพระธรรมทูตหรือพระธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
15. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	IOC	การแปลผล
4. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม					
16. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนเผยแผ่ธรรมะโดยการให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
17.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนอบรมทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
18. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
19. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแพร่เป็นธรรมทาน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5. ด้านสาธารณูปการ					
20.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบมีสัดส่วนที่ดีและเหมาะสม	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
21.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
22.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าภายในวัดอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
23.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดรุดโทรม	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	IOC	การแปลผล
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์					
24. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
25. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารกำหนดการวางแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
26. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนสมทบทุนช่วยสร้างโรงพยาบาลสงฆ์และอุปกรณ์การแพทย์	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
27. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการวางแผนให้ใช้อาคารของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
28.บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารการจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก ญ
ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.972	.972	28

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
ข้อที่1	4.167	.6989	30
ข้อที่2	4.233	.7279	30
ข้อที่3	4.300	.5960	30
ข้อที่4	4.400	.6215	30
ข้อที่5	4.333	.6065	30
ข้อที่6	4.333	.5467	30
ข้อที่7	4.233	.5683	30
ข้อที่8	4.233	.5683	30
ข้อที่9	4.333	.6609	30
ข้อที่10	4.233	.6261	30

ข้อที่11	4.133	.5713	30
ข้อที่12	4.200	.6644	30
ข้อที่13	4.233	.6789	30
ข้อที่14	4.267	.6397	30
ข้อที่15	4.133	.5713	30
ข้อที่16	4.267	.5833	30
ข้อที่17	4.300	.5350	30
ข้อที่18	4.433	.5683	30
ข้อที่19	4.433	.5040	30
ข้อที่20	4.400	.5632	30
ข้อที่21	4.433	.5683	30
ข้อที่22	4.433	.5683	30
ข้อที่23	4.300	.5960	30
ข้อที่24	4.467	.6288	30
ข้อที่25	4.400	.5632	30
ข้อที่26	4.533	.5713	30
ข้อที่27	4.467	.5713	30
ข้อที่28	4.533	.5074	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่1	117.000	148.345	.620	.	.972
ข้อที่2	116.933	144.892	.797	.	.971
ข้อที่3	116.867	147.430	.802	.	.970
ข้อที่4	116.767	148.047	.724	.	.971
ข้อที่5	116.833	148.626	.703	.	.971
ข้อที่6	116.833	148.764	.774	.	.971
ข้อที่7	116.933	148.478	.764	.	.971
ข้อที่8	116.933	149.375	.697	.	.971
ข้อที่9	116.833	146.971	.747	.	.971
ข้อที่10	116.933	147.306	.769	.	.971

ข้อที่11	117.033	148.861	.731	.	.971
ข้อที่12	116.967	145.895	.813	.	.970
ข้อที่13	116.933	146.202	.775	.	.971
ข้อที่14	116.900	148.921	.644	.	.972
ข้อที่15	117.033	149.275	.701	.	.971
ข้อที่16	116.900	149.059	.701	.	.971
ข้อที่17	116.867	148.740	.794	.	.971
ข้อที่18	116.733	148.823	.738	.	.971
ข้อที่19	116.733	150.409	.706	.	.971
ข้อที่20	116.767	148.599	.762	.	.971
ข้อที่21	116.733	148.340	.774	.	.971
ข้อที่22	116.733	148.133	.790	.	.971
ข้อที่23	116.867	146.671	.856	.	.970
ข้อที่24	116.700	149.183	.638	.	.972
ข้อที่25	116.767	149.220	.716	.	.971
ข้อที่26	116.633	149.757	.665	.	.971
ข้อที่27	116.700	149.045	.718	.	.971
ข้อที่28	116.633	150.654	.680	.	.971

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
121.167	159.385	12.6248	28

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล : พระครูประโชติอินทคุณ อินฺทโชโต (สนั่น เทพธานี)

วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ 21 เดือนเมษายน พ.ศ.2506

ชาติภูมิ : บ้านเลขที่ 119 ตำบลทุ่งโพธ์ อำเภอจุฬาภรณ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานที่อยู่ปัจจุบัน : วัดสำนักขัน ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

หน้าที่ : เจ้าอาวาสวัดสำนักขัน ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช
: รองเจ้าคณะอำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช
: พระอุปัชฌา ในเขตปกครอง